

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҚАРАҒАНДЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

А.Е. Даниярова, К.С.Тлеуғабылова, А.А. Әбдірахманова,
Е.Г. Огольцова, З.Н. Нурлигенова

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ

Көне заманнан XX ғасырдың басына дейінгі Қазақстан тарихының материалдары
(кестелер мен сызбалар түрінде)

Қарағанды 2010

ББББ 63,9 (5709) = К-03
К 18

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҚАРАҒАНДЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

А.Е. Даниярова, К.С.Тлеуғабылова, А.А. Әбдірахманова,
Е.Г. Огольцова, З.Н. Нурлигенова

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ

Көне заманнан XX ғасырдың басына дейінгі Қазақстан тарихының материалдары
(кестелер мен сызбалар түрінде)

*Университеттің Ғылыми кеңесі
оқу құралы ретінде бекітілген*

Қарағанды 2010

ББК 69.3 (5каз) = каз

к 18

ӘОЖ 342.382 (574) = 512.122

КБЖ 63.3 (5каз) = каз

К69

Университеттің Редакциялық-баспа кеңесі ұсынған

Пікір жазғандар:

Қарағанды мемлекеттік техникалық университетінің тарих ғылымдарының кандидаты, доцент Шаймұқанова С.Д.
Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінің тарих ғылымдарының кандидаты, доцент Досова
Б.А.

Қарағанды мемлекеттік техникалық университетінің Редакциялық-баспа кеңесінің мүшесі, техника ғылымдарының докторы, профессор Т.К.Исабек

К 69 Көне заманнан XX ғасырдың басына дейінгі Қазақстан тарихының материалдары (кестелер мен сызбалар түрінде): Оқу құралы / А.Е. Даниярова, Қ.С. Тлеугабылова, А.А. Әбдірахманова, Е.Г. Огольцова, З.Н. Нурлиғенова ; Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті. – Қарағанды : ҚарМТУ баспасы, 2010. – 91 бет.
ISBN 9965 – 04 – 578 - X

Бөлімдердегі берілген материал басты тарихи түсініктер мен заңдылықты қалыптастыруға және оны терең меңгеруге мүмкіндік туғызады. Оқу барысында жасалған кестелер мен сызбалар студенттердің ойлау қабілетіне, жаңа материалды есте сақтауға көмек көрсетеді. Конспектiлермен әрдайым жұмыс жасау студенттердің сапалы білім алуға уақытты үнемдейді.

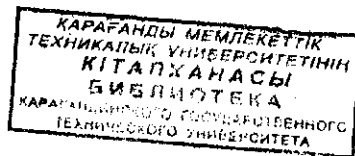
Авторлар кестелер мен сызбалар түрінде берілген тарихи оқиғалар білім беру әдісінде ерекше орын алатындығын айқындайды.

ӘОЖ 342.382 (574) = 512.122

КБЖ 63.3 (5каз) = каз

ISBN 9965 – 04 – 578 - X

450425

© Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті, 2010

Мазмұны

Алғы сөз.....	5
1 Пәнге кіріспе.....	7
1.1 Тәртіптің пәні, мақсаты және тапсырмалары.....	8
1.2 Кезеңдену, тарихи қайнар көздер.....	8
2 Қазақстан территориясындағы алғашқы қауымдар, тайпалық одақтар және бастапқы мемлекеттік білім беруі.....	9
2.1 Тас ғасырдың кезеңденуі.....	9
2.2 Тас ғасырындағы және қола дәуіріндегі Қазақстан.....	10
2.3 Қола дәуіріндегі шаруашылық.....	13
2.4 Темір дәуіріндегі тайпалық одақтар мен ерте мемлекеттік қалыптасулар.....	14
2.5 Ғұн қоғамы.....	15
3 Қазақстан тарихындағы түрік кезеңі(VI-XII ғғ.).....	17
3.1 Қазақстан территориясындағы ертеортағасырлық мемлекеттерінің хронологиясы.....	17
3.2 Ерте ортағасырлық мемлекеттер (VI-XII ғғ.).....	17
4 Монғол басшылығы кезеңіндегі Қазақстан.....	25
4.1 Шыңғыс хан империясының пайда болуы.....	25
4.2 Шыңғыс хан империясының шаруашылық, әлеуметтік және әкімшілік-аймақтық құрылымы.....	26
4.3 Шыңғыс ханның жаулап алу жорықтары.....	26
4.4 Алтын Орданың құрылуы.....	27
4.5 Алтын Ордадағы қоғамдық құрылыстың құрылымы.....	28
4.6 Алтын Ордадағы саяси тарихы және құлау себептері.....	29
5 XIV – XV ғасырлардағы Қазақстан территориясындағы мемлекеттер.....	30
5.1 Ақ Орданың, Моғолстанның, Әбілхайыр хандығының, Ноғай Ордасының, Батыс Сібір хандығының саяси жағдайы.....	30
6 Қазақ халқының, қазақ хандығының құрылуы. XV-XVII ғасырлардағы саяси, әлеуметтік-экономикалық жағдайы.....	34
6.1 Қазақ халқының құрылу кезеңдері.....	34
6.2 «Қазақ» терминінің шығу тегі. Жүздік жүйе.....	35
6.3 XV ғасырдың 50-60 жж. саяси жағдайлар. Алғышарттар, Қазақ хандығының құрылу себептері.....	36
6.4 XV-XVII ғғ. Қазақ хандығының әлеуметтік-экономикалық жағдайы.....	39
6.5 XV-XVII ғғ. Қазақ хандығының саяси тарихы.....	42
7 XVII-XVIII ғғ. екінші жартысындағы Қазақстандағы саяси жағдайлар.....	42
7.1 Жоңғар хандығының құрылуы.....	45
7.2 Қазақ-жоңғар соғыстар.....	46

8 Қазақстанның Ресейге қосылуының басы.....	47
8.1 Қазақстанның Ресейге қосылуының себептері.....	47
8.2 Ресей билігін қабылдау кезеңдері.....	48
8.3 Абылай ханның қолбасшы, мемлекет қайраткері, ірі тұлға болып қалыптасуы.....	49
9 Қазақстанның Ресейге қосылу кезіндегі ұлт-азаттық қозғалыстары.....	50
9.1 XVIII - XIX ғғ. Қазақтардың ұлт - азаттық көтерілісі.....	51
10 Қазақстан XIX ғасырдың басында.....	57
10.1 Патшалық Ресейдің XIX ғ. Қазақстандағы реформалары.....	57
10.2 Салық және сот жүйесі, 1867-1868 жж. реформалар бойынша аграрлық сұрақ.....	59
10.3 1868-1868 жж. реформалар: әкімшілік құрылым және басқару.....	61
10.4 1886-1891 ж.ж. реформалар және оның зардаптары.....	62
11 XIX ғ. екінші жартысындағы Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық жағдай.....	64
11.1 Ресейдің XIX ғ. екінші ширегі --XX ғ. басындағы экономикалық дамуы.....	64
11.2 Қазақстанда капиталистік қатынастардың дамуы.....	66
12 Қазақстан XX ғасырдың басында.....	67
12.1 XX ғасырдағы Қазақстанның экономикалық өсуі.....	67
12.2 1905-1907 жж. Ресейдегі революция және оның Қазақстандағы қоғамдық-саяси жағдайға әсері.....	68
12.3 Столыпиннің аграрлық реформасы: мақсаты және реформалаудың нәтижесі.....	69
Қолданылған әдебиеттер.....	71
Ерте заманнан XX ғасырдың басына дейінгі Қазақстан тарихынан тест сұрақтары.....	73
Қазақстан тарихының ежелгі XX ғғ. басындағы негізгі оқиғалары мен даталары.....	88

Алғы сөз

Қазақстандағы білім беру жүйесін дамытудағы мемлекеттік бағдарламалар әр пәннің жоғарғы дәрежеде оқытылуының қамтамасыз етуін, оқытудың түрі мен әдісін жетілдіру, оқушыларды түрлі білім көздерінен алынған жұмыстарға белсенді жұмылдыру, өзіндік ойлауды тудыру, шығармашылық белсенділік танытуды талап етеді. Осы мәселелерді іске асыру барысында басты рөл жалпы-гуманитарлық пәндерге, оның ішінде тарихқа тиесілі. Психологиялық ғылымның құжаттары, дидактикасы және тарихты оқыту әдісі нақты және терең білімнің бірден бір шарты екенін, ойлауды дамытудың әдісі пәндер арасында байланыс орнату болып табылатындығын, сонымен қатар студент білетін білім жүйесіне қайта оқытылатын фактілер мен түсініктерді енгізу, нәтижелі әдістердің және өзіндік шешімдер осыған куәландырады. Жаңа оқу құралдарын игеру тіреу сигналдары арқылы іске асуы мүмкін, жоғарғы екпінмен игеру, алгоритмданған шартты белгілерді қолдану, мысалы кестелер, сызбалар, дидактикалық карталар оқытушыға студенттің жұмысын басқаруға көмегін тигізеді. Көрнекті бейнелер абстракты ойлау кезеңінде өте үлкен рөл атқарады, оқылып жатқан мәліметтің маңызын ашып, ойлау қабілетін арттырады (материалда ең негізгіні, маңыздыны, жалпылай және білім жүйесін ерекшелеу). Көрнекті оқыту әдістері шартты түрде екі үлкен бөлікке бөлінеді: иллюстрация әдісі және демонстрация. Біріншісі, иллюстрациялық мәліметтер жиынын қамтиды: плакаттар, карталар, тақтадағы суреттер, сызбалар, кестелер және т.б. Екіншісі, кинофильмдермен, диафильмдермен, слайдтық презентациялармен тығыз байланысты. Осы еңбек студенттерге Қазақстан тарихын оқуда жәрдемі тиесілі деген ниетпен дайындалған. Тарихи үдерістің сандық және сапалық жақтарын көрсететін, қоғамдық құбылыстардың түсінігін, олардың даму тенденциясын символикалық бейнелер қатысымен (сызбалар мен кестелер) көрсетеді; себеп-салдар түсінігін игеруде өзіндік рөлге ие; экономикалық, әлеуметтік, саяси құбылыстардың дамуына мінездеме беруге қолданылады; нақтылау құралы және жаңа білім көзі болып табылады. Көрнекті оқу құралдарын пайдалану қиын материалды оңтайландырып, оқытылып жатқан пәнге қызығушылықты арттырады, іздеу жұмысына деген өзіндік мүмкіндікті тудырады. Көрнектіліктің негізгі дұрыс қолданылуы объектінің басты белгісінің ойын анықтау, маңыздырақ бөлігін айыра білу. Қарастырылған материалдың шартты моделінің сызбасы бар кезде – қиын құрылымдар оңай қабылданады. Сызбадан басқа, құрылымын көрсететін көптеген оқу құралдары бар, олар көрнекті-сызбалық суреттер: мемлекеттік басқару органдары, әлеуметтік стратификация т.б.

Әр түрлі тақырыптық кестелерді және логикалық сызбаларды құрау, тарихи материалдарды оқу мен қайталаудың жақсы мысалы бола отырып, студенттің дәптерінде емтиханға қажетті жазбалардың толуына әкеледі. Кестелер студентке басты тарихи фактілерді есте сақтауға көмектессе, себеп-салдар байланысын есте сақтаудың және қайталаудың бірден бір тиімді әдісі дәптерге логикалық сызбалар сызу және жазбалар жазу болып табылады.

оңай қабылданады. Сызбадан басқа, құрылымын көрсететін көптеген оқу құралдары бар, олар көрнекті-сызбалық суреттер: мемлекеттік басқару органдары, әлеуметтік стратификация т.б.

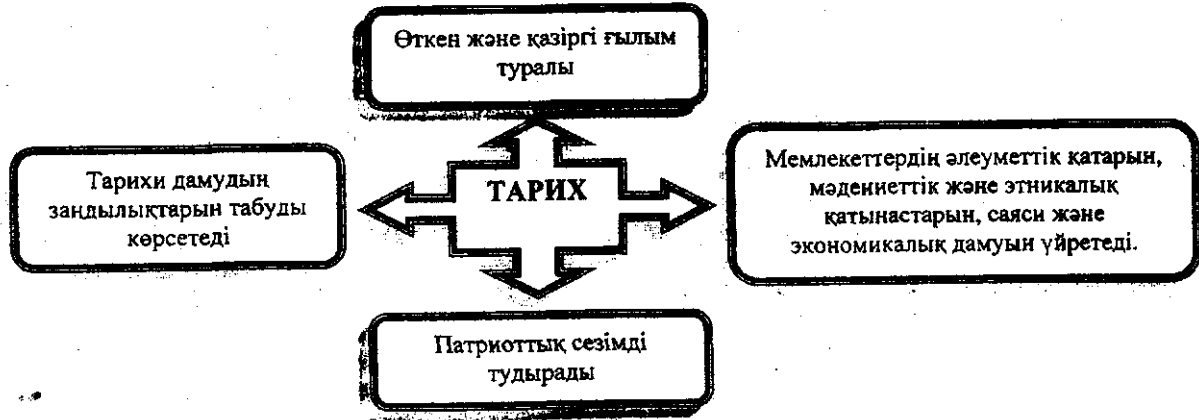
Әр түрлі тақырыптық кестелерді және логикалық сызбаларды құрау, тарихи материалдарды оқу мен қайталаудың жақсы мысалы бола отырып, студенттің дәптерінде сыртқа қажетті жазбалардың толуына әкеледі. Кестелер студентке басты тарихи фактілерді есте сақтауға көмектесе, себеп-салдар байланысын есте сақтаудың және қайталаудың бірден бір тиімді әдісі дәптерге логикалық сызбалар сызу және жазбалар жазу болып табылады.

Кесте құру және сызба сызу үдерісінің өзі студенттің ең басты мәліметті сұрыптауын дамытады, материалды белсенді игеруді үйретеді. Алайда, есте сақтайтын бір жағдай, кестелер мен сызбалар тарихтағы үдерістерді жан-жақты қамтымайды. Соңдықтан жоспарлар, жазбалар, кестелер, сызбалар тек дидактикалық және көрнекті еңбек ретінде қолданыла отырып, студенттерге қарастырылып отырған материалға тереңірек үңілуіне көмегін тигізеді. Студенттердің өзіндік жұмыс істеу, тарихи карталармен жұмыс істеу қабілетін арттырады. Көрнекті оқу құралдарынан талап етілетін жағдай, олар өткізілетін сабаққа сәйкес және өзіндік ерекшеліктерімен оқытушыға түсіндіруге, ал студентке қабылдауға септігін тигізуі шарт.

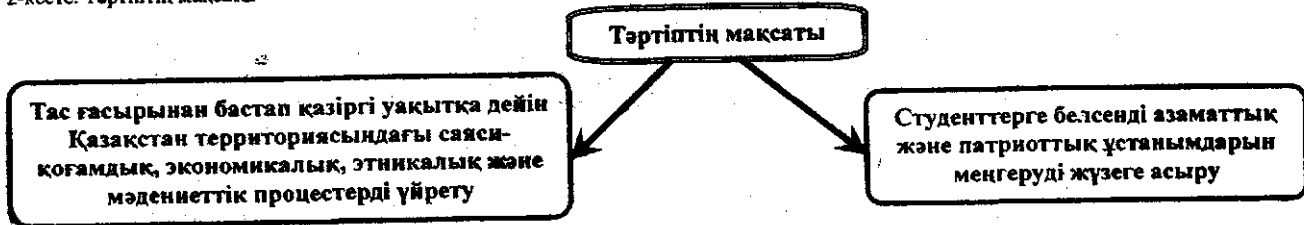
1 Пәнге кіріспе

1.1 Тәртіптің пәні, мақсаты және тапсырмалары

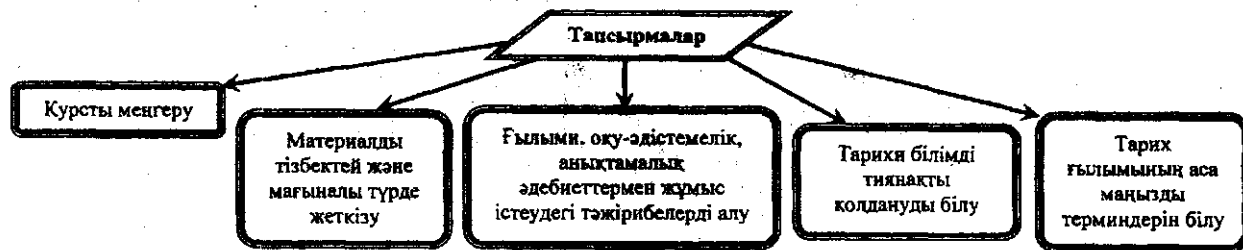
1-кесте. Тарих пәні

2-кесте. Тәртіптің мақсаты

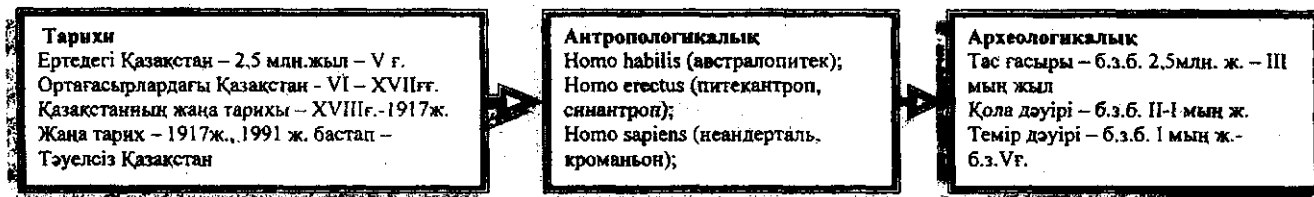
3-кесте. Пән тапсырмалары

1.2 Кезеңдену, тарихи қайнар көздер

4-кесте. Қазақстан тарихының кезеңденуі

Кезеңдену – уақыт аралығындағы сапалы өзгерістерді анықтайтын тарихи түсінік әдісі.

5-кесте. Тарихи қайнар көздер

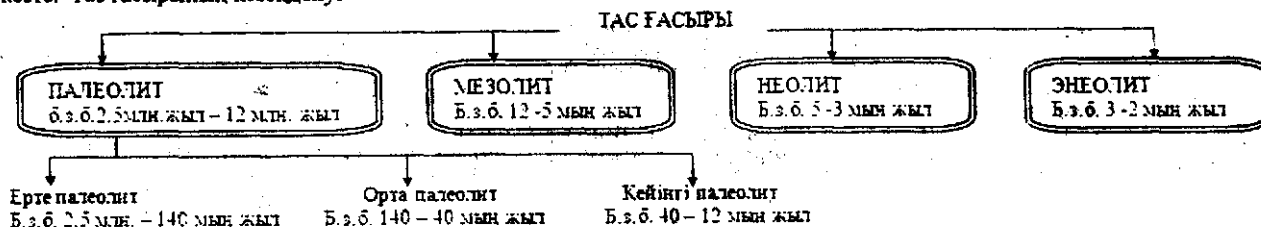
Тарихи қайнар көздер – халықтың өмірі мен шаруашылығы туралы мағлұмат

→	Археологиялық (заттай): еңбек құралдары, қару-жарақтары, ашекей заттары, ымыс-аяқтар, баспана, обалар, қазынық
→	Ауыз-әдебиеті: аңыздар, шежіре, халық әңгірлері мен дәстүрлері, сөзгидер, нақыт сөзгидер, мақат-мәтелдер.
→	Нұнзматикалық: ақша белгілері, тиын баспасы, ақша құжаттары
→	Антропологиялық: жерленген адамның сүйек қалдықтары
→	Этнографиялық: аңыздар, шежіре, ымыс қырат-жабдықтар, салт-дәстүрлер
→	Жазбалар: қолбасшылардың заңдары мен жарлықтары, мемлекеттік және сауда іс-қағаздары, тарихшылардың жазбалары, қылы әдебиет шығармалары, ғылым трактаттары
→	Геральдикалық: ел таңбалары, анықтама белгілері

2 Қазақстан территориясындағы алғашқы қауымдар, тайпалық одақтар және бастапқы мемлекеттік білім беруі

2.1 Тас ғасырының кезеңденуі

6-кесте. Тас ғасырының кезеңденуі

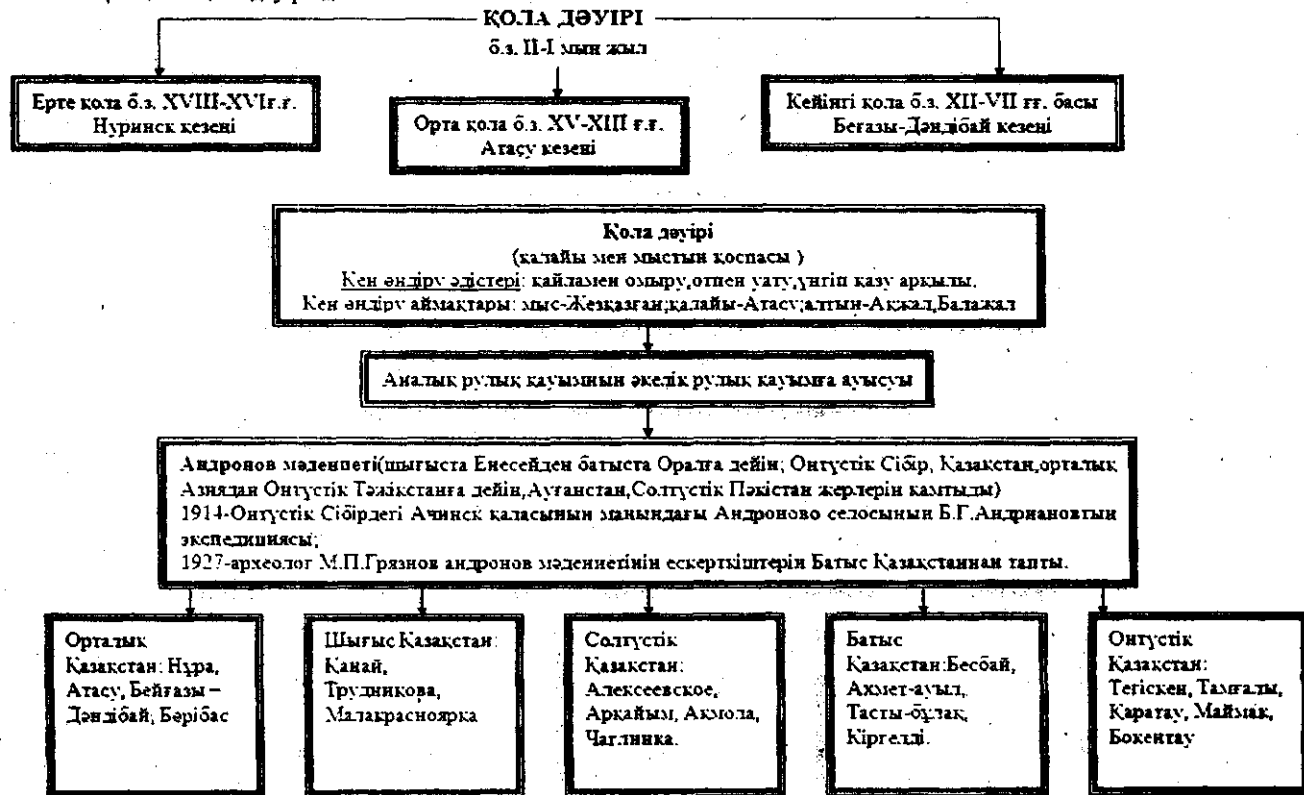
2.2 Тас ғасырындағы және қола дәуіріндегі Қазақстан

7-кесте. Тас ғасырындағы Қазақстан

ТАС ДӘУІРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯСЫ	ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ ТҮРІ	ҚОҒАМДЫ ҚҰРЫЛЫСТЫҢ ТҮРІ	ҚЫЗМЕТ ТҮРЛЕРІ	ЕҢБЕК ҚҰРАЛДАРЫ	ҚАЗАҚСТАН ТЕРРИТОРИЯСЫНДАҒЫ АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ ЕСКЕРТКІШТЕР	ЕРЕКШЕ ЖЕТІСТІКТЕР
Төменгі(ежелгі) палеолит-б.з. 2,5 млн. жыл-б.з. 140 мың жыл	-Қазіргі австралопитектер «Homo habilis»-мидың көлемі 652 см ³	Алғашқы тобыр	Терімшілік пен аң аулау	-Диск тәріздес кесетін құралдар: чоппинг, чоппер; -Негізгі шикізат-өзен малтатастары; -Ретушь тастың техникалық өңдеуі	Оңтүстік Қазақстан-Бөріказған, Тәңірмазған, Шабакты; Орталық Қазақстан-Семізбұғы; Шығыс Қазақстан-Қанай; Батыс Қазақстан-Шабактысай, Сарытас	-Адамның еңбек процесінде тұруы; -Қарапайым еңбек құралдарын дайындау; - Шаруашылықтың иелену түрі
Орта палеолит(мустье)- б.з. 140-40 мың жыл	Қазіргі неандертальдықтар «Homo sapiens»-мидың көлемі 1300-1400 см ³ . бойы-155-156 см	Үлкен қоғам-матриархалдық рулық қоғамның бастапқы формасы	Терімшілік пен аң аулау	-Диск тәріздес нуклеустер, кесушілер; -Негізгі материал-жасанды жасалынған халцедон тасы	Оңтүстік Қазақстан Қызылжырабек, Ш. Уалиханов; Орталық Қазақстан-Обалысай, Мұзбел; Шығыс Қазақстан-Қанай; Батыс Қазақстан-Өніжек	-Отты үйкелу арқылы тәсілдердің ашылуы; - қайтыс болғандарға табыну, діндік ұсыныс; анимизм, фетишизм, тотемизм, сиқыршылық

Кейінгі (жоғарғы) палеолит-б.з. 40-12 мың жыл	Кроманьондық: «Homo sapiens»-ның көлемі 1500-1800 см ³ ; бойы 168-194 см.	Рудың пайда болуымен рулық қоғамның қалыптасуы	Терімшілік, аң аулау, балық аулау	Қысылғыш ретушь; пышақ тәріздес пластиналар; найза, дротик, гарпун, тесікшілер	Оңтүстік Қазақстан-Ащысай; Орталық Қазақстан-Батпақ; Шығыс Қазақстан-Шульбинка; Батыс Қазақстан-Аққыр	Өнердің дамуы; жерлеудің әдет-ғұрпының пайда болуы
Мезолит-б.з. 12-5 мың жыл	Қазіргі түрге ұқсас адам		Терімшілік, аң аулау, балық аулау	Шар тәріздес жебелер, бумеранг; салым құралдары	Солтүстік Қазақстан-Миңурин, Боголюбово; Орталық Қазақстан-Әкімбек, Қарағанды	Садақ пен жебенің құрастырылуы
Неолит-б.з. 5-3 мың жыл		Аналық рудың рулық қоғамы	Жер өңдеу, мал шаруашылығы: тау-кен ісінің пайда болуы; киімді дайындау		Оңтүстік Қазақстан-Сексеуілдік; Орталық Қазақстан-Қаратағай; Шығыс Қазақстан-Нарым; Батыс Қазақстан-Жағалбұлақ; Солтүстік Қазақстан-Ботай	Шаруашылықтың өндірісі түріне өтуі; керамиканың пайда болуы
Энеолит-б.з. 3-2 мың жыл			Үй шаруашылығы дамыды		Ботай мәдениеті: Ботай, Бестамақ	Жылқы шаруашылығы мен жылқыға табыну қалыптасты

8-кесте. Қазақстан қола дәуірінде

2.3 Қола дәуіріндегі шаруашылық

9-кесте. Қола дәуіріндегі шаруашылық

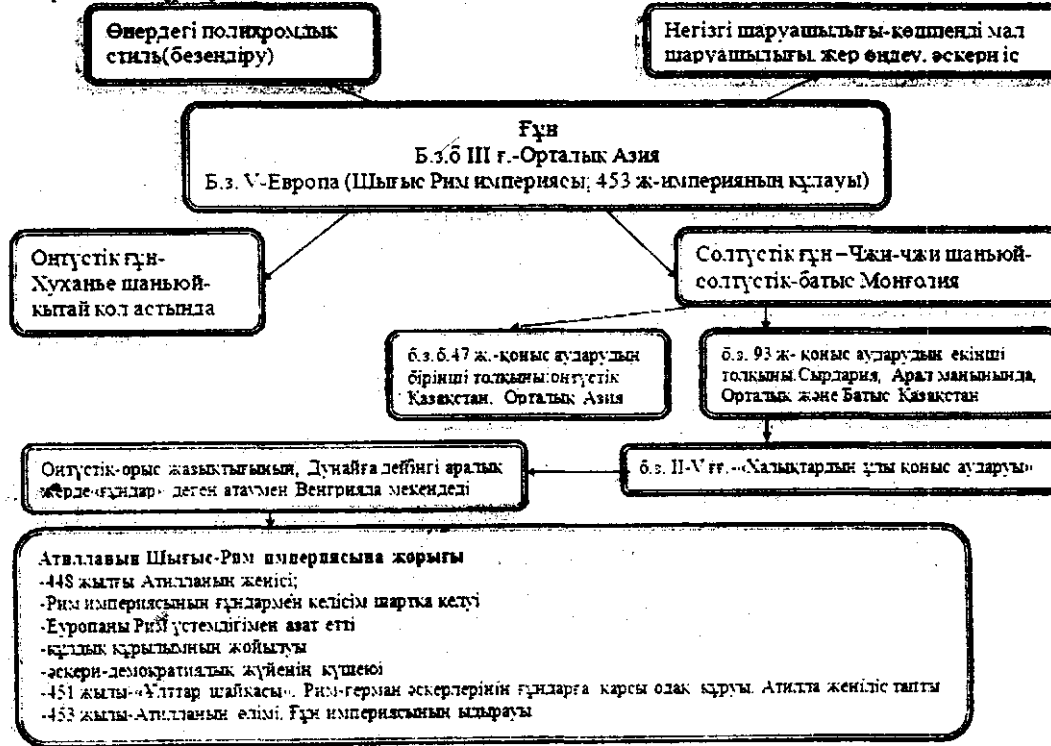
Мал шаруашылығы	Жер өңдеу	Металлургия	Қолөнер
	Кетпенді жер өңдеу	Руданы өңдеу әдістері: «қайлаһымен омыру», «отпен уату», «үнгіп қазу»	
Көшпенді мал шаруашылығына көшу	Еңбек құралдары: тас кетпен, қоламен мыстан соғылған шалғы,	Негізгі кен өндіру аймақтары: Жезқазған-мыс, Атасу-қалайы, Степняк, Ақжал, Балажал-алтын	Зергерлік өнер (салпыншақ, сырға)
Малдың түрлері: бұқалар, қойлар; жылқылар, түйелер.	Мәдениеті: дәндік, техникалық	Кеншінің негізгі құралдары: тас балға мен	Тігіндік-тігін станоғы мен (Атасу, Қанай, Алексеевқада табылды). Теріден жүннен, қонопладан жіп жасалды

2.4 Темір дәуіріндегі тайпалық одақтар мен ерте мемлекеттік қалыптасулар
10-кесте. Темір дәуіріндегі тайпалық одақтар мен ерте мемлекеттік қалыптасулар

<p>Үйсіндер (б.з.б. III-б.з. III)</p>	<p>Б.з.б. 138 жылдан бастап қытай жазба жылнамаларында</p>	<p>Жетісу; Астанасы-Чигучен (Ыстықкөл маңы)</p>	<p>-Қоғам мемлекеттік деңгейге дейін жетті; -Қытаймен тығыз дипломатиялық байланыста болды; -Билеушісінің титулы-«гуньмо»</p>	<p>Мал шаруашылығы; Жер өңдеу; Қол өнері</p>	<p>Тілі-үнді-ирандық; Қарғалы диадемасы(б.з.б. II-I ғғ.)- Әлем түсінігін байқатады.</p>
<p>Қаңлылар(б.з.б. III-б.з. V)</p>	<p>Қытай қайнар көздері б.з.б. II ғ.</p>	<p>Оңтүстік Қазақстан (Сырдарияның төменгі ағысы, Қаратау таулары); Астанасы Битянь</p>	<p>-Ғұндармен, үйсіндермен соғыс жүргізді Бұхар мен Хорезмді өзі бағындырды; -Византиямен, Кушан империясымен қарым-қатынаста болды</p>	<p>Мал шаруашылығымен (жылқы, қой), суармалы егіншілікпен айналысты</p>	<p>-Табиғат пен ата-бабаларының эруақтарына табыну таралған; -Отырар оазисіндегі сарай құрылыстар (Көкмардан, Пұшұқ-Мардан, Шаш-Төбе)</p>

2.5 Ғұн қоғамы

11-кесте. Ғұн империясының құрылуы б.з.б. 55ж.

12-кесте. Ғұндардың қоғамдық құрылысы

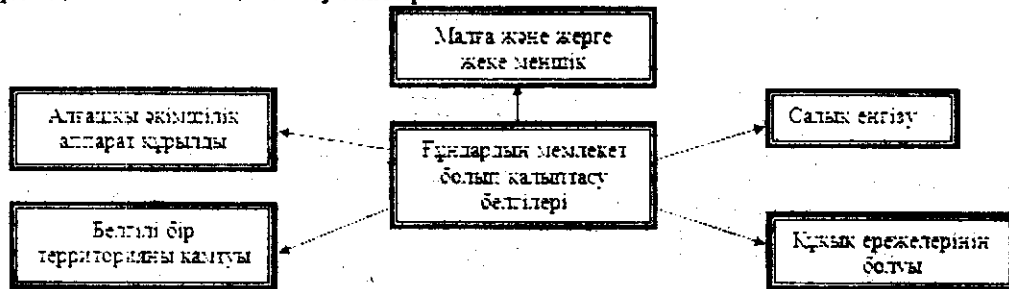
Шаньюй-жоғарғы билеуші: соттық, әскери билік

Ақсүйектер кеңесі-24 ру=князь=ұлдары=ағайындары=туысқандары қатынастар

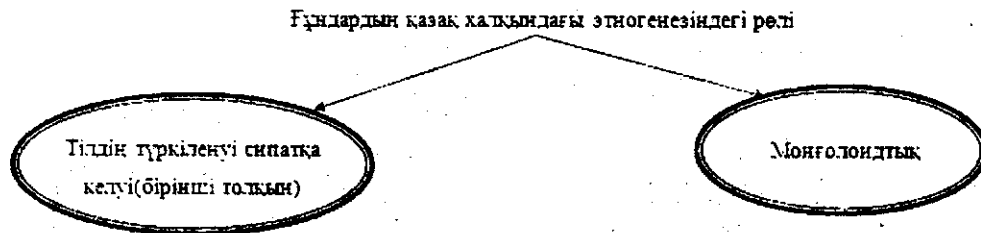
Ұлттық жиналыс –жылына 3 рет

патриархалдық-рулық қарым-

13-кесте. Ғұндардың мемлекет болып қалыптасу белгілері

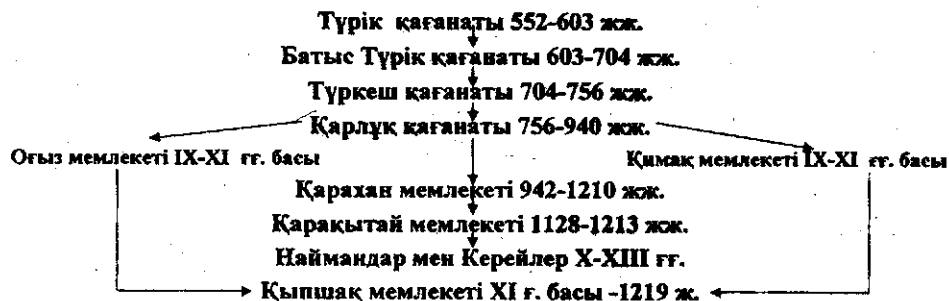
14-кесте. Ғұндардың қазақ халқындағы этногенезіндегі рөлі

3 Қазақстан тарихындағы түрік кезеңі(VI-XII ғғ.)

3.1 Қазақстан территориясындағы ертеортағасырлық мемлекеттерінің хронологиясы

1 кесте. Қазақстан территориясындағы ерте орта ғасырлық мемлекеттердің хронологиясы

3.2 Ерте ортағасырлық мемлекеттер (VI-XII ғғ.)

Түрік қағанаты (552-603 жж.)

2-кесте. Түрік қағанаты

Территориясы	Құрылуы	Саяси тарихы	Тарихи деректер	Ыдырау себептері
Шығысы Алтай тауынан.Батысы Қара теңізге дейін, Солтүстікте Енисейдің жоғарғы ағысынан, Оңтүстік Амударияның жоғарғы	-535 ж; Алтай тайпаларымен біріге бастауы -552 ж; Бұмын қаған аварлар мемлекеттің жеңіп,басып	-553-572 жж; Мұқан қаған Орта Азияда беделді болуы; -561-563 жж; түріктер эфталиттерге қарсы Ирандармен әскери одақ құрды. -565 ж.Түріктер Нефес шайқасында жеңіске жетеді.(Соғдылар қағанатқа қосылуы) -567ж. Бұхар түбінде түріктер эфталиттерді	-542 ж.Қытай жазбалары. -Бұмын қағанға,Күлте гінге, Тоныкөкке арналған Орхон-	-Тайпалар арасындағы соғыс ішкі тартыстар (Естеме Түріксафна басқарған кезде) - әлеуметтік қайшылықтардың күшейуі, -Қытайлар шекараға басып

ағысына дейін созылып жатты.	алады - Негізін салушы Бұмын қаған (552-553 жж.) -542 ж; Түрік атауы алғаш рет қытай жазбаларында кездеседі.	жеңді. Отра Азиядағы жеңістерден кейін Ұлы Жібек жолын өз бақылауында ұстайды. -568 ж. Согды көпесі Маниах бастаған түрік елшілігі Константинопольге келуі (сауда қатынасы, Иранға қарсы Византиямен әскери келісім жасады) -Иран түріктерге жылына 40 мың алтын динар төлеуге және сауда қатынасын бөгет болмауға міндеттенеді. -575 ж. Иран Византиямен біріге түріктерге қарсы бірікті. -576 ж. Түріктер жауап ретінде Киммерия Босфорын талқандап, Қырым мен Батыс Кавказға жорықтарын жасады.	Енисей ескерткіштері.	кіруі. -Көрші мемлекеттерімен соғысы. -20 жылдық тайпалар арасындағы соғыс қағанаты екіге бөлді: Шығыс Түрік қағанаты, Батыс Түрік қағанаты 603ж.
------------------------------	--	--	-----------------------	---

Батыс Түрік қағанаты (603-704 жж.)

3-кесте. Батыс Түрік қағанаты

Территориясы	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Ыдырау себептері
-Шығыс Түркістаннан Амурдарияға дейін, Поволжьеда және Солтүстік Кавказға дейінгі жер көлемі. -Ең басты ауданы –	- 603ж Түрік қағанатының батыс бөлігі дербес мемлекет болады. -Қағанаттың негізгі этникалық-саяси ұйытқысы – он ок будун, он тайпадан тұрды. Тайпа екіге бөлінеді: • Дулу-Шу өзенінен шығысқа қарай орналасқан бес тайпа. • ушиби- Шу өзенінен батысқа қарай мекендеген бес тайпа.	-Қаған (аксүйектік рудан); ең жоғарғы билеуші, әскер басы және бүкіл жердің иесі. -Тегін – қаған мұрагерлері: - Шад, жабғу, елте бер-ашина	-Жеңуі қаған(610-618) және Тон-жабғу(618-630) билік еткен жылдары қағанат көркейді. -Токарстан мен	-Ішкі талас-тартыс - Басқарушыларды жні алмастыру. -Таң империясының Жетісуға басып енуі. - Түркештерді

<p>Жетісу; -Астанасы – Суяб, Жазғы ордасы – Мыңбұлақ</p>		<p>руынан шыққан жоғарғы шенділер. - Тархан,бұйрықтар-сот қызметін атқарушылар. -Тұдын-салық жинаушы. -Бек-ру,тайпа басқарушы. -Қара-бұдын-қарапайым халық. -Таттар-құлдар.</p>	<p>Ауганыста нга жорықтар жасап,қағанат шекарасын солтүстік-батыс Үндістанға дейін созды. -Датсу қаған(632-640)Қара теңіз жағалауын а және Шығыс Түркістанға табысты жорықтар жасады.</p>	<p>ң күшеюі, Батыс Түрік қағанатының құлауы</p>
--	--	---	---	---

Түркеш қағанаты(704-756 жж.)

4-кесте. Түркеш қағанаты

Жер көлемі	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Тарихи деректер	Бйдырау себептері
<p>Шу мен Іле өзені аралығында қоныстанған Астанасы-</p>	<p>-704 ж түркештер Жетісуды басып алды. Негізін салушы</p>	<p>-Түркештер екі толқа бөлінді: -Сары түркенітер- Шу өзенінің</p>	<p>-706 ж. түркештер соғдылармен одақтасып, Бұқар маңында арабтарды жеңеді. -709 ж. арабтар Бұқарды жаулап алды.Сакан қаған тұтыңға түсіп қаза болды.Сакан қаған (706-711) –Орта Азияға жорық жасады. -711жылы Батыс түрік қағанаты түркештерді жеңеді. Сакан қаған тұтыңға түсіп қаза болды.</p>	<p>Арабтың тарихшысы әл-Идриси</p>	<p>-Ішкі талас-тартыс; -Араб шапқыншылығы; -756 ж.</p>

Суяб. жазгы ордасы- Күңгіт	Үшелік (704-706) -Үшелік қаған бүкіл жерді 20 үлесті аймаққа (түтік) бөлді. Өр кайсысында 7мың әскер болған.	Бойында, орда -сы-Суяб -Қара түркештер-Талас өзенінің бойында, орда -сы-Тараз	-Сұлық қаған (715-738) екі майданда күрес жүргізді. • Батыста-арабтармен, • Шығыста-Таң патшалығымен -723 ж. түркештер арабтарға соққы береді. Сұлықтың батырлығына байланысты арабтар оны Әбу-Музахим(Сүзеген) деп атады. -732 ж. Арабтар түркештерді ығыстырып, Бұхарды қайтара жаулады. -748 ж. Қытай империясының әскерлерінің жаулап енуі. -751 ж. Алтау қаласының маңындағы қытайлар мен арабтар арасындағы ірі шайқаста Қытайлар жеңіліске ұшырады. Талас шайқасының тарихи маңызы; 1.Қытай әскерлері Жетісуды, Шығыс Түркістанды тастап шегінді. 2.Арабтар аңғарынан Шашқа қарай ығысты. 3.Ислам дінінің Қазақстанға таралуы.		Қағанат қарлұқтардың тегеурініне төтеп бере алмай бір жолата құлады.
----------------------------	---	--	--	--	--

Қарлұқ қағанаты(756-940 жж.)

5-кесте. Қарлұқ қағанаты

Жер көлемі	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Тарихи деректер	Ыдырау себептері
Алтай-Балқаш көлінің шығыс жағалауы. Аста насы-Суяб(Баласағұн болды)	-746 ж. Қарлұқтар ұйғыр қағанатынан жеңіліп, Жетісуға қарай қоныстанды. -756 ж. Түркеш қағанатының құлауы, Қарлұқ қағанатының құрылуы	Билеушісі-жабғу(840 ж. бастап қаған)	-756-775 жж. Қарлұқтар Қашқарияны жаулады. Ферханда өзінің биліктерін жүргізді. - батыста арабтармен соғыс жүргізді(ислам дінінің таралуына қарсы) -791 ж. Ұйғырлардан жеңіліп .812 жылы арабтардан жеңіледі(ұйғыр қағанатының тәуелділігін қайта мойындады) -840 ж. өздерінің тәуелсіздігін жариялайды (бұл себептерден ұйғыр қағанаты Енисей қырғыздарынан жеңіледі) -IX ғ. аяғында арабтар Испиджаб пен Таразды жаулап алды(халық ислам дінін қабылдады); -940 ж. Яғма тайпалары Баласағұнды жаулап алды.	Араб (әл-Маруази) және парсы жазбалары	-Билік үшін күрес; -Ішкі тартыс; -Жайылым жер үшін күрес;

Оғыз мемлекеті (IX басы - X I ғғ.)

6-кесте - Оғыз мемлекеті

Жер көлемі	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Тарихи деректер	Ыдырау себептері
Сырдария-Еділ аралығы; Астанасы- Янгикент;	-IX ғ басында оғыздар қарлұқтар мен кимақтармен бірігіп қанғар-печенег тайпасын жenedi(Сырдарияның төменгі ағысы,Арал маны) - IX ғ аяғында хазарлармен бірлесіп печенегтерді басып алды(Орал мен Еділ өзенінің арасы)	-Жабғу-Билеуші титулы. -Иналы-тақ мұрагері -күл-еркін-Орынбасары -сюбашы-әскербасы	-X ғ. Түріктер мен селжұқтардың соғысы. -965 ж. Киев Русімен одақтасып, Хазарияны талқандады. -985 ж. Киев Русімен одақтасып, Волжиялық Болгарияны талқандады. -Шахмәлік кезінде мемлекет күшейді (1041 ж. Хорезмді жаулады).	Әл-Якуби жазбалары (IX ғ.)	XI ғ. ортасында қыпшақ шапқыншылығы кесірінен.

Қимақ мемлекеті (IX басы - XI ғғ.)

7-кесте - Қимақ мемлекеті

Жер көлемі	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Тарихи деректер	Ыдырау себептері
Орта Ертіс – Жонғар қақпасы, Оңтүстік Орал – Сырдария өңірі. Қазақанның Солтүстік – Шығысын мекендеген. Астанасы – Қимақия.	-VII ғ. ортасында Алтайдың Солтүстігінен Ертіс бойына қоныс аударды.	-Қаған - ең жоғарғы билеуші. (Жаздық ордасы – Намани қаласы) -11 бірлестіктен тұрған.	- Батыс Түрік қағанаты құлағанан кейін, қимақ тайпалары бір тудың астына (VII ғ. бірінші жартысында) бірікті. - IX ғ. екінші жартысында Оғыздарға Сырдария және Арал маңын жаулап алуға көмектесті. -Ұйғыр және Қырғыз мемлекеттерімен әскери экспансиялық қарым -қатынас	Араб деректерінде кездесуі (Әл-Якуби)	XI ғ.басында Қыпшақ мемлекетіне тәуелділігі

Қарахан мемлекеті(942-1210 жж.)

8-кесте - Қарахан мемлекеті

Жер көлемі	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Ыдырау себептері
-Жетісу, Мәуеренахр, Қашқар -Астанасы- Баласағұн	-Басты рәлді атқарған яғма және шығылы атқарды. -990 ж. – Тараз, Испиджаб, 992 ж. - Хотан, Бұхар, 999 ж. – Саманилер мемлекеті қосылды.	- Хан – билеуші титулы. - Илак, тегін – жер көсемдері. - Әскери билік әкімшілік биліктен бөлек болды. - Икта – Салық жинаушы - 960 ж. Мұса хан кезінде ислам дінін мемлекеттік дін деп жариялады.	- Өлі – Арслан хан мен Боғра хан арасындағы соғыс. - 1089 ж. Селжұк сұлтанына отарлыққа түсті.	-1141 ж. Билік қарақытайлар қолына көшті. - 1210 ж. наймандар мен хорезмдерден жеңілісі.

Қарақытай мемлекеті (1128 -1213 жж.)

9-кесте - Қарақытай мемлекеті

Жер көлемі	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Тарихи деректер	Ыдырау себептері
-Жетісу, Оңтүстік Қазақстан, Мәуеренахр, Шығыс Түркістан. -Астанасы - Баласағұн	-924 ж. Қидандар Ляо империясын құрды. (Алтай- Тынық мұхит аралығы). -1125 ж. Ляо империясы құлады, Елүй – Даши Еміл өзеніне қашады. - Жетісу мемлекетінің негізін қалады.	- Горхан – билеуші титулы (хандардың ханы): жер тек соның билігінде ғана болды, әскерде қатал тәртіп болды, үлкен салықтар.	- Қаңлылар мен Шығыс Түркістанға бірнеше рет жорықтар жасады; - 1137 ж. Мәуеренахрдың билеушісің құлағты. - 1141 ж. – селжұк – қарахан әскерін жеңді, Бұхараны басып алды. - Хорезм билеушілері Қарақытайларға салық төлеп отырды.	XII ғ. қытай жазба деректері.	-1208 ж. Жетісуға қашуы, Шыңғыс ханның наймандарды ығыстыруы. -1211 ж. Наймандар Жетісудағы билікті тартып алып, Қарақытай мемлекеті құлады.

Найман мемлекеті (X - XII ғғ.)

10-кесте - Найман мемлекеті

Жер көлемі	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Тарихи деректер	Ыдырау себептері
-Орхон және Ертістің жоғарғы ағысы аралығында.	-X ғ. Ұлыс құрылды. «Сегіз Оғыз» атты тайпалар ұлысы құрылды.	- Хам – билеуші титулы; - Әскер негізі – ондық жүйе; -Қарапайым құқық нормалары; -1007 ж. Хористан дінін қабылдады. - Құжаттар ұйғыр тілінде жүргізілді.	- 1204 ж. Шыңғыс хан басып алды (жартысы Қара Ертіс өкіріне қоныс аударды).	-«Найман» сөзі монғол тілінен аударғанда «сегіз» деген мағынаны білдіреді, тайпа санын білдіреді, найман бас кеңесіне кіретін тайпалар. - Қытай жазба деректері.	-1218 ж. Хандық құлады, монғол қысымынан; -қаңлыларды біріктіру қиындығы; -Ішкі талас-тартыс; -Қыпшақ хандығы монғол шапқыншылығынан құлдырады, Жер көлемі Жошы ұлысына кірді.

Керейттер мемлекеті (X – XII ғғ.)

11-кесте - Керейттер мемлекеті

Жер көлемі	Қоғамдық құрылымы	Тарихи деректер	Ыдырау себептері
-Селенгі өзенінен Хуанхэ өзеніне дейін. Хангай тауынан Халкинғол өзеніне дейін.	-Тұғырыл хан кезінде мемлекет күшейеді(Еуропада Иоганн король атанған) -1200 ж. татарларды Тұғырыл хан жеңеді.	- Басты деректер «монғол құпия шежіресінен» табылады(X ғ. бас кезінде) - Персиялық Рашид-аддиннің деректері -Түркиялық Абдулғазы деректері	-1203 ж. Шыңғыс хан жорықтарынан кейін мемлекет құлады

Қыпшақ хандығы (XI ғ.басында -1219ж.)

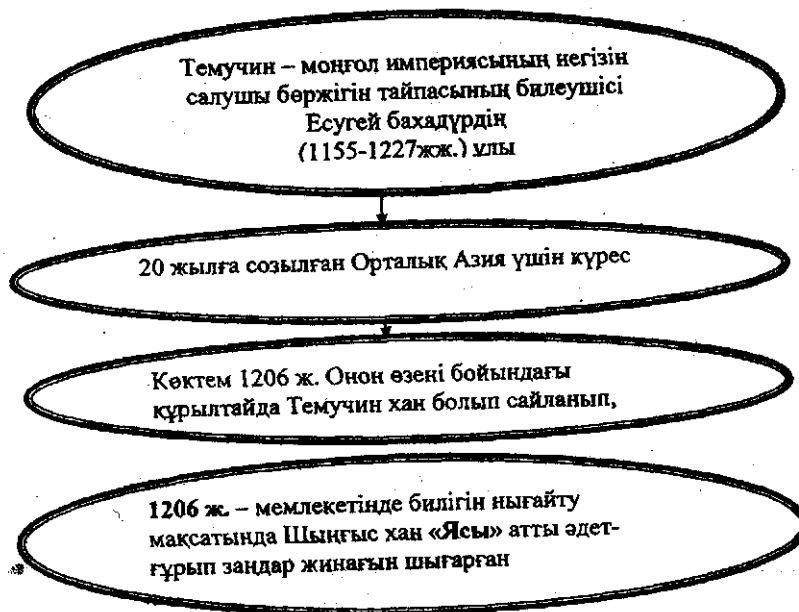
12-кесте - Қыпшақ хандығы

Жер көлемі	Құрылуы	Қоғамдық құрылымы	Саяси тарихы	Тарихи деректер	Ыдырау себептері
Шығысында Алтай мен Ертістен, батысында Волга мен Оңтүстік Оралға дейін; оңтүстігінде Балқаштан, солтүстігін де Сібірдің оңтүстік - батысына дейін. Астанасы – Сығанақ.	-XI ғ. басында оғыздарды Сырдария маңынан және Орал мен Волга арасынан ығыстырды; -XI ғ. ортасында Волга өзенінен батысқа қарай жылжи бастады. Русь, Византия, Венгрия халықтарымен қарым – қатынасқа түсіп, Днестр өзеніне дейін жетті.	- Хан – билеуші титулы; -Хандық екі қанатқа бөлінді: 1. Оң қанат – Торғай даласын, Орал, Волга бассейндерін,Маңғыстау түбегін иеленді (астанасы – Орал өзені бойындағы Сарайшық қаласы), елбөрі тұқымынан хан сайланды. 2.Сол қанат – Орталық және Шығыс Қазақстан, яғни Сырдариядан Ертіс пен Есілге дейін иеленді. (Астанасы - Сығанақ),ұран тайпасының мүшелері ғана хан бола алды. -Мемлекетті хандар, тархандар, басқактар, бектер,байлар басқарды. -Жеке меншік сиырға, байлық белгісі – жылқы санымен есептелді.	- 1065 ж. селжұқ билеушісі қыпшақтарға қарсы жорықтар жасайды (Маңғыстау ауданын бағындырады). -1069 ж. Хорезмге қарсы жорыққа шығады. - Хорезм шахы Атсыз (1127-1156) Исламды таратып жүрмін деп Жентті,Маңғыстауды жаулады, Қыпшақ мемлекетінің шекарасына басып кірді. -XII ғ.екінші жартысында Хорезм шахы Текеш(1172-1200) қыпшақ ақсүйектерімен жақындасу саясатын жүргізеді. -1216 ж.жорық кезінде Мұхаммед Жошы хан әскерлерімен қағысып қалады. -Қыпшақ Шанс-әд-Дин Ильгидиз Азербайжандағы ильгидиздердің негізін салушы. -1185 ж. Қазақ ханның бастауымен қыпшақтардың батыс қанаты Каял өзенінде орыс әскерін женеді.	-XI ғ. екінші жартысындағы «Дешті-Қыпшақ» жазбаларында кездеседі.	-Қыпшақ ақсүйектілерінің Хорезм мен бірігуге қарсы болуы; -Қаңлылардың біріге бастауы; -Ішкі талас-тартыс; -Қыпшақ хандығы толығымен Жошы хан шапқыншылығында құлады.

4 Моңғол империясы кезіндегі Қазақстан

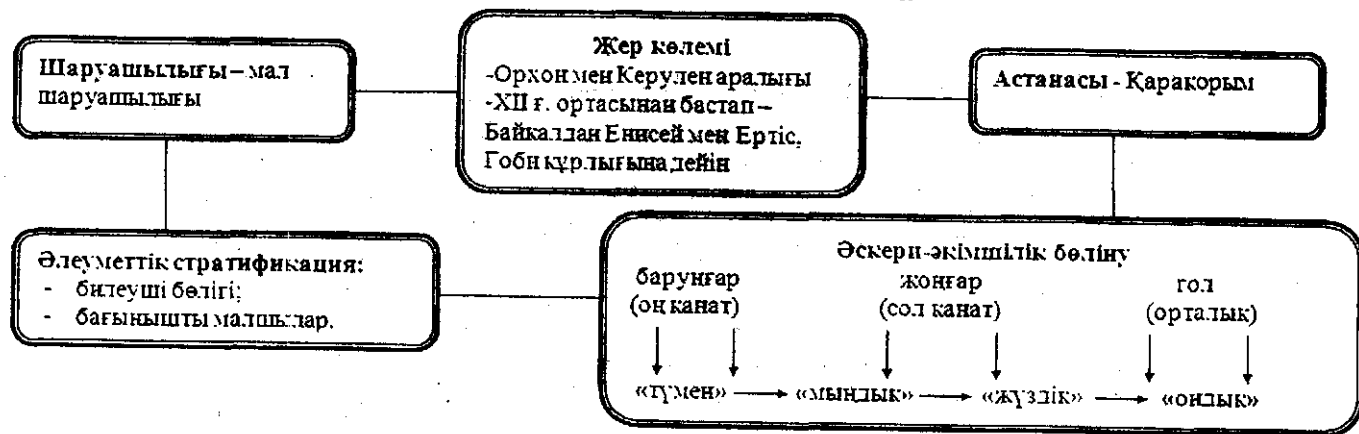
4.1 Шыңғыс хан империясының құрылуы

13-кесте - Шыңғыс хан империясының құрылуы

4.2. Шыңғысхан империясының шаруашылық, әлеуметтік және әскери-демократиялық құрылымы

14-кесте - Шыңғысхан империясының шаруашылық, әлеуметтік және әскери-демократиялық құрылымы

4.3 Шыңғыс ханның жаулаушылық жорықтары

15-кесте - Шыңғыс ханның жаулаушылық жорықтары

Мақсаты	Әскери жорықтар	Орталық Азия мен Қазақстанға басып кіруі	Қазақстан жері үш монғол ұлысының құрамына енді	Жорықтардың зардаптары
- халқын жаңа жайылымдармен қамтамасыз ету; - билігін күшейту, ақсүйектердің талабын орындау;	- 1211-1215 жж. – солтүстік Қытай; - 1218-1219 жж. – Сібір халықтары, Енисей қырғыздары, Үйгүр мен Тұрлан княздықтары; - 1219-1220 жж. – соғыс қимылы Иран, Ауғанстан,	- 1210-1211 жж. – қарлұқтар билеушісі Арыслан хан Шыңғыс хан билігін мойындады; - 1217 ж. – Алмалық алынды; - 1218 ж. – Жетісу халқын өз жағына тартқысы келген	Жошы: Ертістің батысынан Жетісудың солтүстігі, Дешті Қыпшақ жері, Еділдің төменгі бойы, Хорезм, Сырдария. Ордасы – Ертіс өзені бойында. Шағатай: Оңтүстік және Оңтүстік-Шығыс Қазақстан, Шығыс Түркістан, Мәуеренахр	- Халық жаппай қырылып, өндіргіш күштер әлсіреді; - Оңтүстік Қазақстан мен Жетісудың гүлденген қалалары және қала мәдениеті жойылды; - Қазақ халқының

<p>- ішкі талас-тартысты болдырмау.</p>	<p>Солтүстік Үндістанға және Кавказға ауысты; - 1223 ж. – Калка өзені бойындағы шайқаста орыс жерінің оңтүстігін бағындырды.</p>	<p>Шығыс хан өлкеде тонаушылықты тоқтатты; - 1218 ж. – Баласағұн соғысыз берілді; - 1219 ж. қыркүйек – Отырар қоршауы басталды; - 1220 ж. ақпан – Отырар жау қолына көшті.</p>	<p>(Аларғу елі). Басты қаласы – Алмалық. Жазғы ордасы – Іле өзені бойындағы Қушп. Үгедей: Батыс Монғолия, Тарбағатай, Жоғарғы Ертіс бойы (Жетісудың солтүстік шығысы). Ордасы – Чугучук маңы. Теле: Монғолия. Ордасы – Қаракорым.</p>	<p>қалыптасу процесін тежеді; - Егіншілік мәдениеті жойылып, көшпелі мал шаруашылығы басым бола бастады; - Шаруашылық құлдырады.</p>
---	--	--	---	--

4.4 Алтын Орданың құрылуы

16-кесте - Алтын Орданың құрылуы

1227 ж. – Жошы қайтыс болып орнына ұлы Батый отырды.

1235 ж. – Қаракорымдағы құрылтайда Еуропаға жорық жасау туралы шешім қабылданды.

1236-1242 жж. – Еуропаға жорық жасалып, нәтижесінде Батыс Дешті Қыпшақ, орыс князьдіктері, Еділ бұлғарлары, Польша, Венгрия, Чехия жаулап алынды.

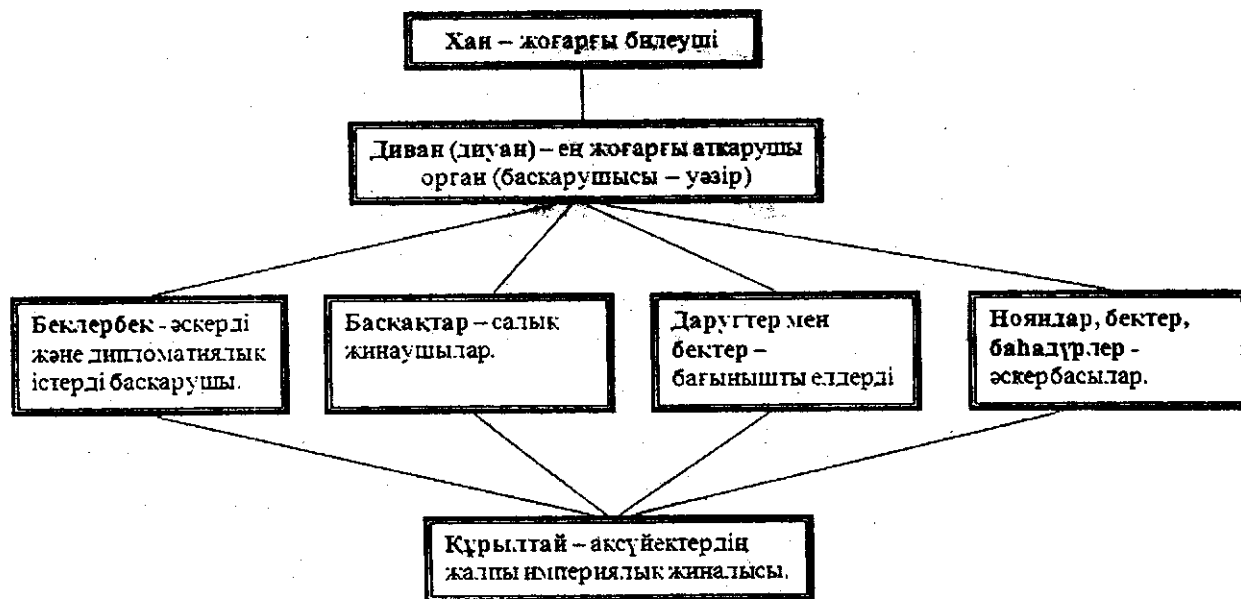
Алтын Орда
1243 ж. – XVғ. ортасы

Жер көлемі:
Шығыс Дешті-Қыпшақ, Хорезм, Батыс Сібір жер көлемінің бір бөлігі және Днепрден шығыстағы жаулап алынған жерлер

Астанасы – Сарай-Бату
(кейіннен Сарай-Берке)

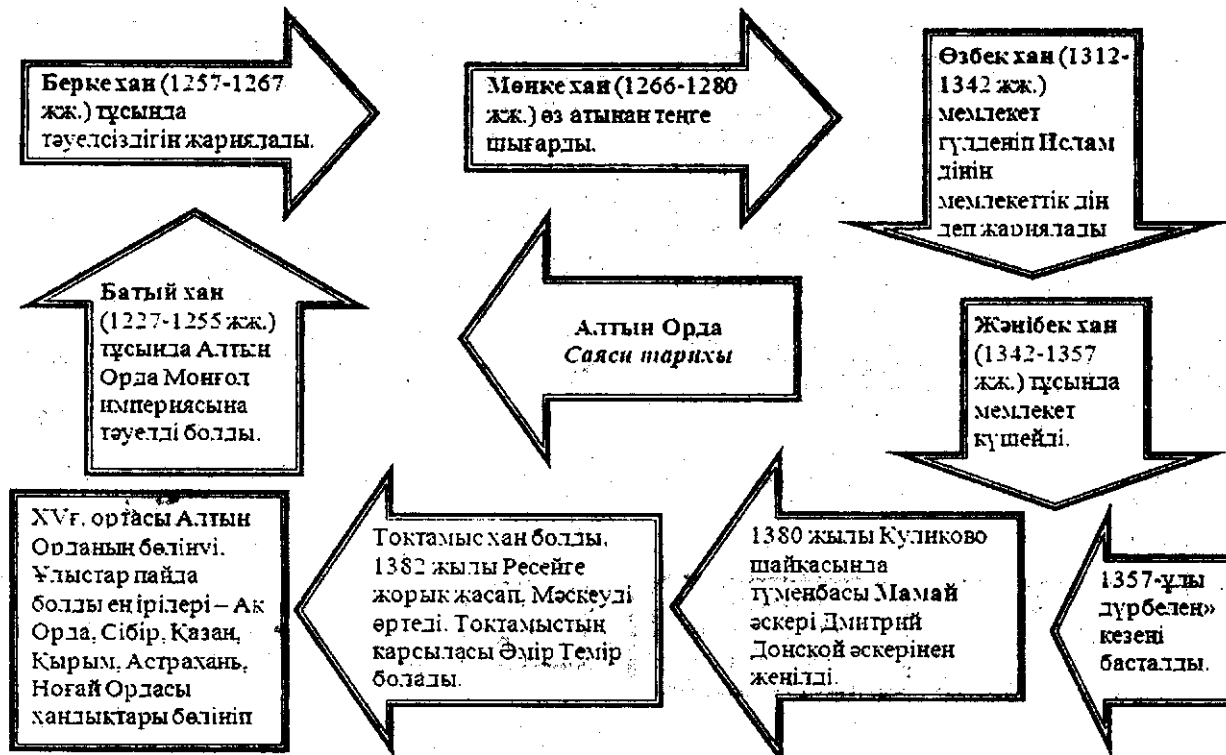
Этникалық құрылымы – көшпенділер: қыпшақтар, қанлытар, қарлұқтар, наймандар; шегінді халқы: бұлғарлар, мордовалар, орыстар; кейбір деректерде «татар» этнонимі

4.5 Алтын Орданың қоғамдық құрылымы
17-кесте - Алтын Орданың қоғамдық құрылымы

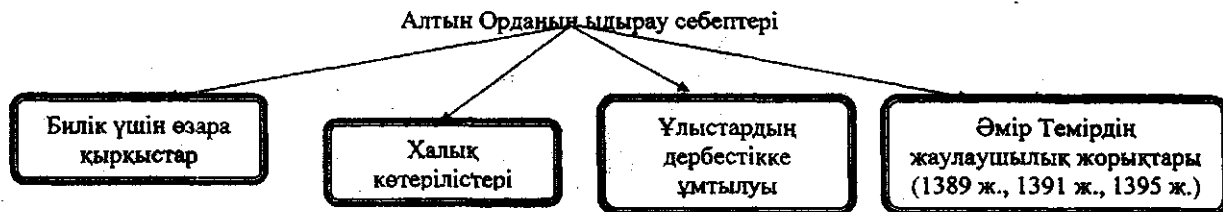

4.6 Алтын Орданың гүлденуі мен ыдырауы

18-кесте - Алтын Орданың гүлденуі 1380 жылдары «

19-кесте - Алтын Орданың ыдырау себептері.

5. XIV – XV ғасырлардағы Қазақстан жер көлеміндегі мемлекеттер

5.1. Ақ Орда, Моғолстан, Әбілхайыр хандығы, Ноғай Ордасы, Батыс Сібір хандықтарының пайда болу тарихы

Ақ Орда (XIII – XVғғ.)

20-кесте - Ақ Орда.

Құрылуы	Жер көлемі	Қоғамдық құрылысы	Саяси тарихы	Ыдырау себептері
- Ақ Орданың негізін қалаушы Орда Ежен (1226-1280 жж.), Жошының үлкен баласы.	- Сырдария алқабы, Арал теңізінің солтүстік-шығысынан Есіл, Сарысу өзендеріне дейінгі жерлер. Ірі қалалары: Сығанақ, Йассы, Сауран, Жаркент. - Астанасы: Сығанақ	- хан – билеушінің титулы; - жер көлемі еншілерге бөлінген; - бектер, баһадүрлер, әмірлер жоғары лауазымға иеленген; - халқы түркітідес халықтардан тұрған; - отырықшы жерлерде жеке меншік малға болған.	Ерзен (1315-1320жж.) – қала өсіп, қолөнер өркендеді; Мұбаракқожа (1320-1344 жж.) – Алтын Ордаға бағынбай дербес саясат жүргізуді ойлады; Ұрыс хан (1364-1344 жж.) – кезінде тәуелсіз хандық болып жарияланды; - Әмір Темір мен Токтамыстың жорықтарына қарсы тұрды. Барақ хан (1423-1428ж.ж.) – Қазақстанның оңтүстік аудандарында өз билігін сақталды.	- Әмір Темір мен Токтамыстың жорықтары; - билікке Шайбан ұрпағы Әбілхайыр хан келді.

Моғолстан (XIVғ. ортасы мен XVIғ. басы)

21-кесте - Моғолстан

Құрылуы	Жер көлемі	Қоғамдық құрылысы	Саяси тарихы	Ыдырау себептері
<ul style="list-style-type: none"> - Түркістан жерінде Шағатай ұлысы ыдырағаннан кейін құрылды; - Негізін салушы Тоғылық-Темір (1348-1362 жж.). 	<ul style="list-style-type: none"> - Оңтүстік Шығыс Қазақстан, Қырғызстан, Шығыс Түркістан; - Астанасы – Алмалық. 	<ul style="list-style-type: none"> - Хан – мемлекет басшысы, жерлердің жоғарғы иеленушісі; - Ұлыбек – ханның көмекшісі; - Хандық кеңес; - Жериеленудің шартты түрі; - Малға жеке меншік. 	<p>Тоғылық Темір (1348-1362 жж.): әкімшілік, саяси және экономикалық реформалар;</p> <p>Липсе-Қожа (1362-1380 жж.): феодалдық ахуал кезеңі, Темір жорықтары;</p> <p>Қызыр-Қожа (1380-1399 жж.): Темірді жеңе алмай, өзін оның вассалы деп мойындады;</p> <p>Мұхаммед хан (1408-1418 жж.): Темір ықпалынан құтылып, Шу – Талас бойын қайтарып алды;</p> <p>Есен-Бұға (1433-1462 жж.): XV ғасырдың 30 жылдарының ортасында өкімет билігін иеленді.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Мемлекеттің ұлыстарға бөлінуі; - Халықтардың көтерілуі тұрақтылық жоқтығы үшін.

Әбілхайыр хандығы (1428-1468 жж.)

22-кесте - Әбілхайыр хандығы.

Құрылуы	Жер көлемі	Қоғамдық құрылысы	Саяси тарихы	Ыдырау себептері
<ul style="list-style-type: none"> - Ак Орданың ыдырау нәтижесінде пайда болды; - Негізін салушы Әбілхайыр (1428-1468 жж.). 	<ul style="list-style-type: none"> - Жайық – Балхаш – Арал теңізі, Сырдарияның төменгі ағысы – Тобыл, Ертіс. - Астаналары: алғашында Тура 	<p style="text-align: center;">Хан ↓ Хандық кеңес ↓ Халық</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Орда Еженнің ұрпақтарына қарсы күрес; - Солтүстік облыстарға жорықтар; - 1446 ж. – 	<ul style="list-style-type: none"> - Жекелеген ұлыстар арасындағы берік байланыстың болмауы; - Шыңғыс хан ұрпақтары

	(1428-1430 жж.), Орда-Базар (1430- 1446 жж.), Сығанақ (1446-1468 жж.).		Сығанақты, Созақты, Ақ-қорғанды, Өзгент, Аркөкті; - 1457 ж. – Ойраттардан жеңіліс тапты; - 1468 ж. – Әбілхайыр әскери жорық кезінде қайтыс болады.	арасындағы билік үшін тартыстар; - Көшпенділердің ақсүйектер қанауына наразылығы; - Сыртқы саясаттағы сәтсіздіктер.
--	---	--	---	--

Ноғай Ордасы (XIVсоңы – XVI ғғ.)

23-кесте - Ноғай Ордасы.

Құрылуы	Жер көлемі	Қоғамдық құрылысы	Саяси тарихы	Ыдырау себептері
- Ақ Орданың ыдырауы нәтижесінде пайда болды; - Негізін салушы Едіге хан (1396- 1411жж.); - Нұраддин тұсында дербес мемлекет атанды;	- Жайық – Еділ арасы; - Астанасы – Сарайшық.	- Хан – билеушінің титулы; - Князь – мұрагерлік жолмен берілетін әкімшілік, әскери, елшілік билік қолында болған; - Мырза – ұлыс билеушісі; - Тұмақтар – малдарынан айырылып, отырықшылыққа көшкен кедейлер.	Сауда-экономикалық және саяси қарым-қатынастар жүргізді. - Сыр бойындағы қалаларға Абілхайыр жорығында қатысты; - 1600 ж. мемлекеттің бір бөлігі Орыс мемлекетінің билігін мойындады; - XIVғ. II жартысында екіге бөлінді: үлкен Ноғайлы – Еділдің шығысы, кіші Ноғайлы – Еділдің батысы (кейіннен Қазақ хандығының кіші жүздің құрамына енді).	Ішкі талас- тартыстар.

Батыс Сібір хандығы (XIII-XVғғ.)

24-кесте - Батыс Сібір хандығы.

Құрылуы	Жер көлемі	Қоғамдық құрылысы	Саяси тарихы	Ұлдырау себептері
<p>- Негізін салушы Тайбуға хан.</p>	<p>- Батыс Сібір, Обь, Тобыл, Есіл бойындағы жерлер, Солтүстік-Шығыс Қазақстан, Ертістің оң жағалауы.</p>	<p>Хан – орда билеушісі.</p>	<p>XVғ. 20 жж. Махмұд Қожа хан болып аталды. - 1428 – Әбілхайыр жорығының нәтижесінде Батыс Сібір жерлері өз хандығына қосты; - 1468ж. – Батыс Сібір жерлері Шайбанид Шах ханның қол астына өтті; - 1481-1483 жж. – Ресеймен достық және одақ жөнінде келісім жасасты; - XVIғ. басында Батыс Сібір жерлері Орыс мемлекетімен Қазақ хандығы арасында бөлініп алынды.</p>	<p>Ішкі тұрақсыздық, көрші елдердің шапқыншылықтары.</p>

6. Қазақ халқының, қазақ хандығының құрылуы. XV-XVII ғасырлардағы саяси, әлеуметтік-экономикалық жағдайы

6.1 Қазақ халқының құрылу кезеңдері

1-кесте - Қазақ халқының құрылу кезеңдері

Ғұндар(б.з.д. 47 ж.; б.з. 93 ж.)

түрік тілдес диалект,

монголоидтық сипаттың енгізілуі

этникалық бірігу процесі XIV-XV ғғ.

Иран тілдес тайпалар Еуропаидты
нәсілдік түр

1465ж.(1466 ж.) қазақ хандығының құрылуы

XV ғасырда халық бірігуінің аяқталуы

Б.з.д XVIII ғ.

б.з.д VIII ғ.

б.з.д IV ғ.

б.з.д I ғ.

VI ғ

Түрік кезеңі
VI-XIII ғғ.

Монгол кезеңі
XIII-XIV ғғ.

Ақ Орда,Моғолстан, Әбілқайыр хандығы,
Ноғай Ордасы мемлекеттерінің

монголоидтық антропологиялық
түрдің бекітілуі

Б.з.д II-I мың. жыл.
андроновтық тайпалар

Б.з.д VIII-IV ғғ
сақ тайпалары

б.з.д III ғ-б.з.V ғ үйсіндер
мен қаңлылардың ертеғайтық құрылуы

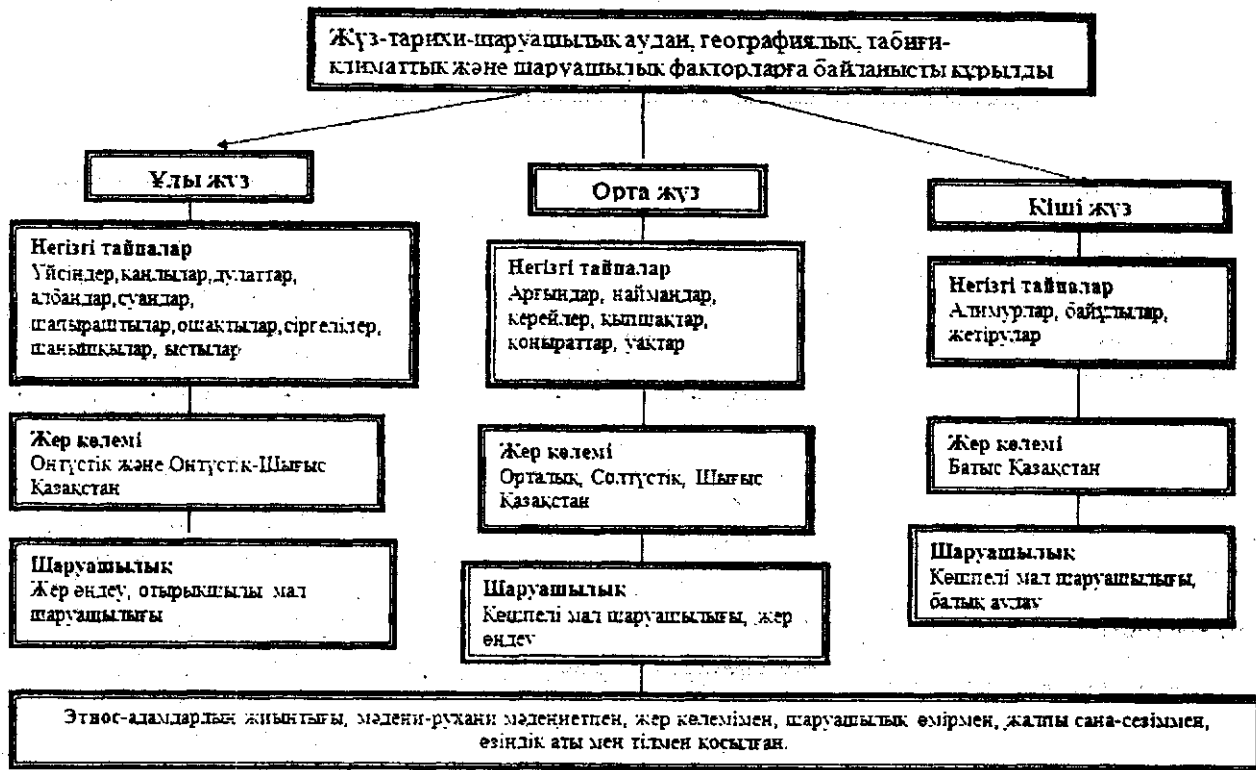
1 2 3 4 5 (552 ж) Түрік тілінің.

6.2 «Қазақ» терминінің шығу тегі. Жүздік жүйе

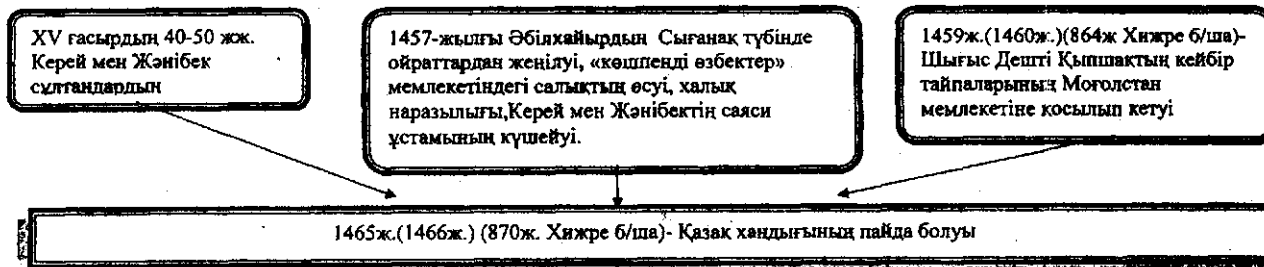
2-кесте - «Қазақ» терминінің шығу тегі

«Қазақ» этнонимінің шығу тегі	Қыпшақ мекендерінде пайда болды; көптеген тюркологтардың ойынша, қазақ сөзінің таралуы Шығыс Дешті Қыпшақпен байланысты.
	Алғашқы рет қазақ сөзі жазба негізінде араб-қыпшақ сөздерінде қолданылған, 1245 жылы қыпшақ орталығының Мәмлүк мемлекетінде Мысырда құрылды, онда «қазақ» сөзіне «еркін, қанғыбас» мағынасы беріледі.
	Түрік тілінен аударғанда «қазақ» этнонимі «еркін, ерікті адам» деген мағынаны білдіреді.
	Әлеуметтік тұрғыдан алғанда «қазақ» сөзі «өз мемлекетінен, тайпадан, руынан(әулетінен) онаша кеткен және оқиға іздеуші өмірін жүргізуге мәжбүр болған адам» (В.В. Бартольд).
	М.Х. Дулатидің «Тарихи-и-Рашиди» еңбегінде «қазақтар» термині Жәнібек пен Керей бастаған саяси топ ретінде түсінік берілген, Жетісуға көшкен, басында «өзбек-қазақ», ал содан кейін «қазақтар» болып қалған.
	Ибн Рузбихан(XVI ғ.) жазған: « Шыңғыс ханның қарамағында болған өзбектерге үш тайпа жатқан». Олардың бірі-шайбанидтер мен және оның айбынды ханы ата-бабасынан кейінгі олардың билеушісі болып қалды. Екінші тайпа-қазақтар, өзінің күштілігімен және өжеттілігімен әлсізге әйгілі, үшінші-манғыттар, солардың ішінде астрахандық патшалар».
	М.Ахинжановтың мәліметі бойынша «қазақ» термині «сақ» немесе «қас-сақ» сөзінен шыққан.
	М. Тұрғышпаев өзінің «Қырғыз-қазақ халқының тарихына мәліметтер» атты кітабында «Ақ қаз» туралы аңызға мысал келтіреді.
Ақырында «қазақ» термині Шығыс Дешті Қыпшақ, Жетісу мен Оңтүстік Қазақстанда этноним ретінде қолдана бастады.	

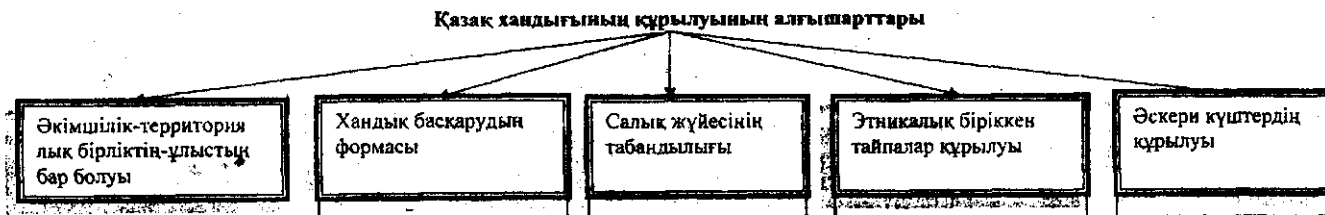
6.3 XV ғасырдың 50-60 жж. саяси жағдайлар. Алғышарттар, Қазақ хандығының құрылу себептері
3-кесте - Жүздік жүйе

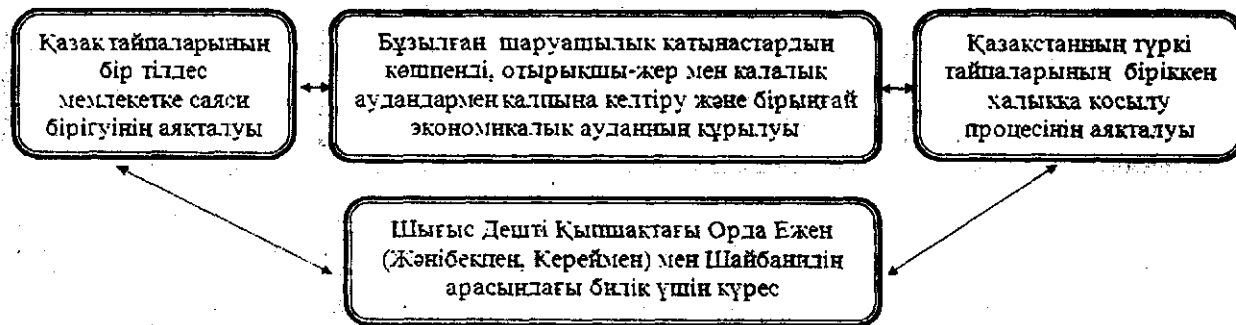
4-кесте - XVғ. 50-60 жж. Саяси жағдай

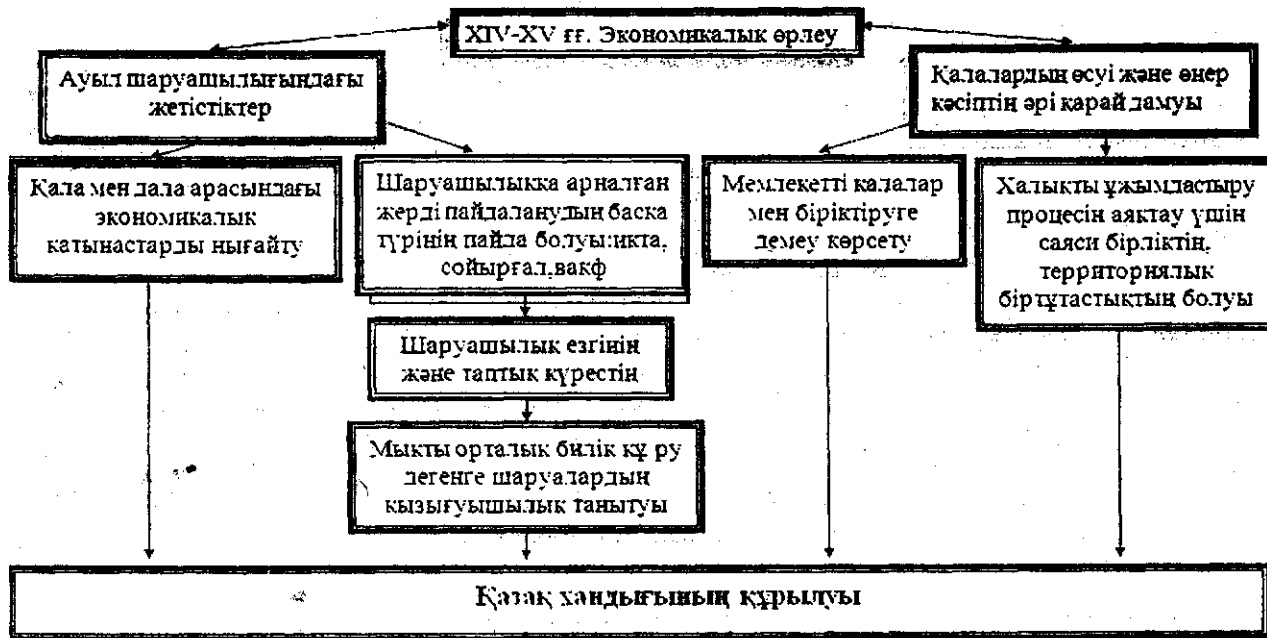
5-кесте - Қазақ хандығының құрылуының алғышарттары

6-кесте - Қазақ хандығының құрылуының себептері

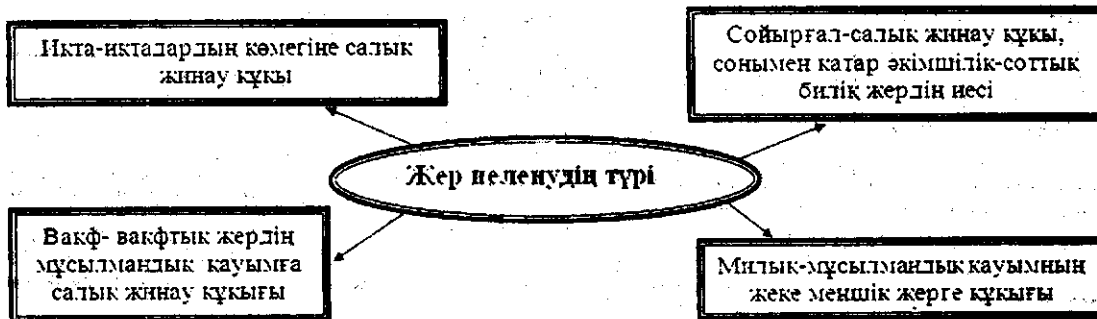
6.4 XV-XVII ғғ. Қазақ хандығының әлеуметтік-экономикалық жағдайы
7-кесте - XIV-XV ғғ. экономикалық өрлеу.

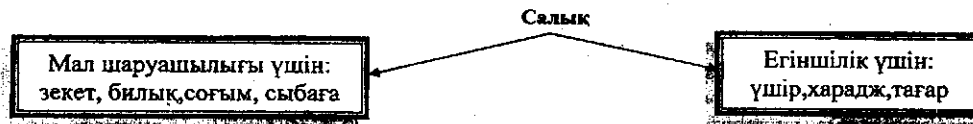

8-кесте - XV-XVIIғғ.Қазақ хандығының шаруашылығы

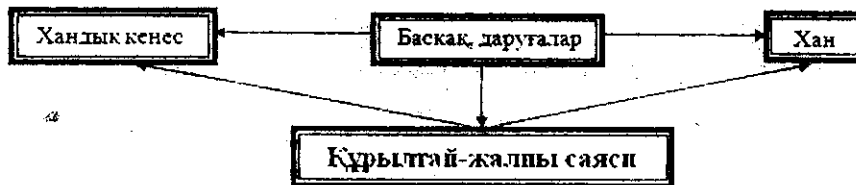
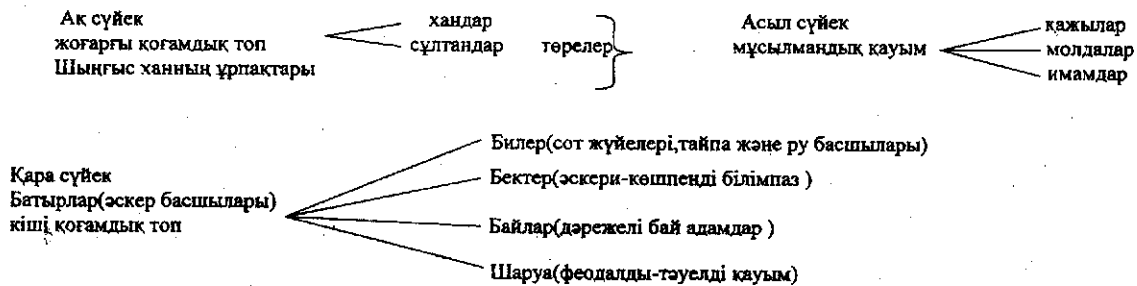

9-кесте - XV-XVII ғғ.Қазақ хандығының әлеуметтік-экономикалық жағдайы.

10-кесте - Қазак қауымының әлеуметтік құрылысы.

6.5 XV-XVII ғғ Қазақ хандығының саяси тарихы

11-кесте. XV-XVII ғғ. Қазақ хандығының саяси жағдайы

Басқа рушы	Уақыт аралығы	Басқару жүйесінің сипаттамасы
ЖӘНІБЕК ПЕН КЕРЕЙ	1465-1480 жж.	<ul style="list-style-type: none"> - Өзбек ұлысынан оңтүстік облысқа көп мөлшерде адамдардың қоныс аударуы; - Қазақ хандығының шекарасының ұлғаюуы (оның құрамына қыпшақтар, наймандар, қанлылар, керейлер енді); - Шығыс Дешті Қыпшақта билік үшін күрес (Түркістан ауданы), Сырдария және Қаратау аудандарында; - Өзбек хандығының Орта Азиялық аумаққа (Мауреннахр) саяси орталығын көшіру; - Оңтүстік қалалар үшін Шейбанидтермен күресі (маңызды орталықтар, сауда-экономикалық байланыс, бекіністер, әкімшілік-саяси орталықтар)-30 жылға созылды; 70 жж. XV ғ- Сауран, Сұзақ үшін шайқас (шайқастардың бірінде Жәнібек ханның ұлы Махмұд-сұлтан қайтыс болды).
БҰРҰНДЫҚ	1480-1511 ж.	<ul style="list-style-type: none"> - Әбілқайыр ұрпақтарының (Шайбанидтермен) Оңтүстік қалалары үшін соғысы XV ғ. 80-90 жж. жалғасуы: Сұзақ, Сығанақ, Сауран қалаларын қайтарып алу. Қазақ хандығының билігінің ұлғаюуы; -Отрар, Яссы, Үзгенд, Арқұқ қалалары-Мұхаммед Шайбаниға жатты; Ташкент және Сайтам-Самд сұлтанға (монғол ханына); -Қасымның ықпалының күшеюі (Жәнібектің ұлы); -Дешті Қыпшақта қазақ хандарының билігінің күшеюі.
ШЫҒАЙ	1580-1582 жж.	<ul style="list-style-type: none"> -өзбек ханы Абдаллахтың Түркістан жорығына қатысуы; -Орта Азия территориясының хандыққа қосылуы

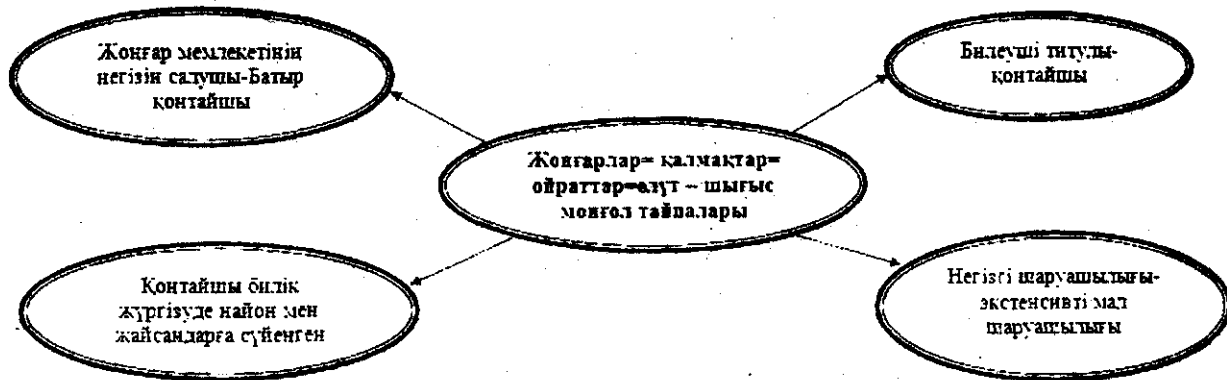
ТӘУЕКЕЛ	1584-1598 ж.	<ul style="list-style-type: none"> -«Қазақ және қалмақ» ханы; -Орта Азия сауда орталықтарына шығу үшін күрес; -Сырдария қалалары және Ташкентті қазақтардың жаулап алуы; 1598 ж. қарай-Бұхараны, Самарқандты, Ферғананы жаулап алуы (аз уақытқа); -1594 ж. Құл-Мұхаммедті Мәскеуге елшілік сапармен орыс мемлекетімен достық қарым-қатынас жасасу мақсатымен және Ораз-Мұхаммедтің інісін босату (бұрын кепілде болған); -1595ж. орыс елшісі Степановпен келіссөздер жүрген; -1598 ж. Бұхарада ауыр жаракаттан қайтыс болады.
ЕСІМ	1598-1628 жж.	<ul style="list-style-type: none"> -Қазақ хандығының құрамына Түркістан және оның қалалары кірді (Түркістан Қазақ хандығының астанасы болды); -Ташкенттің және аз уақытқа Ферғананың қосылуы (Ташкент Қазақ хандығының 200 жылға меншігі болуы); -Қазақ хандығына Оңтүстік Қазақстанның отырықшы-егіншілік аудандарының енуі; -«Есім ханның ескі жолында» қазақтардың құқықтық заңдары шығарылды (әскери міндеттердің орындалуының күшеюі және әскери тәртіптің бұзылғаны үшін шара қаталдырылды); -қазақтар оны «Еңсегей бойлы Ер Есім » деп атаған.
ҚАСЫМ	1512-1521 (1523) жж.	<ul style="list-style-type: none"> -Шығыс Дешті-Қыпшақтың ақырғы қосылуы: 1510 ж. Сығанақтағы Мұхаммед Шайбанидан жеңілісі; -1513 ж.-Сайрам түбіндегі Мұхаммад Бабудың тимуридтен жеңісі: Сырдариядағы орнығуы; -Мәскеу мемлекетімен елшілік қатынастар; -Мемлекетаралық танымал болуы (қазақтар туралы жазулар қалдырған австрия дипломаты Сигизмунд Герберштейн); -мемлекет аумағы: Шығыстағы Ертістен батыстағы Яикке шейін, оңтүстікте Сырдария мен Арал маңы оңтүстіктегі Ұлытау жазығы мен солтүстіктегі Балхашқа шейін --- Қасымды «қазақ жерін жинаушы» деп атаған; -көршілес мемлекеттермен сауда қатынастарының өрлеуі, Сауран-сауда орталығы; -қазақтардың құқықтарын жинап, жүйеледі, «Қасым ханның қасқа жолы» заңдар жинағын шығарды.
ТАХИР	1523-1532 жж.	<ul style="list-style-type: none"> -билік үшін талас-тартыстың күшеюі; -Ноғай Ордасымен күресте жеңіліс тапты; -қырғыздармен одақтасып моғол ханы Султан Саидқа қарсы шықты; -феодалдық езгінің өсуі, көп мөлшерде адамдардың қоныс аударуы (Тахирдің билігі тек Жетісуда ғана жүрді); -Сырдария маңындағы қалалары Шейбанидтердің билігінде

ХАҚ-НАЗАР	1538-1580 жж.	<ul style="list-style-type: none"> -Шығыстағы және оңтүстіктегі Жетісу жерлері үшін ойрат және моғол билеушілеріне қарсы шайқасы; -Сібір хандығымен шайқас үшін Абдаллах ханмен одақтасуы; -Орыс мемлекетімен саяси және сауда байланыстары (1569 ж.-Семен Мальцевтің әкімшілігі, 1673 ж.-Третьяк Чебуковтың әкімшілігі); -Яиктің солтүстік жағының шекараға қосылуы; -саясаттың басты мақсаты-казактардың жер үшін құқықтарын қалпына келтіру, Қасым ханның кезіндегі Қазақ хандығының шекарасы.
ЖӘҢГІР	1628-1652 жж.	<ul style="list-style-type: none"> -Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайының ауыр жағдайы: хандық бөліктерге бөлінді, феодалдық езгінің өсуі, әртүрлі көшпенді тайпалардың ақсүйектері өзара билік және жайлаулар үшін тартысты, хандық биліктің әлсіреуі, жүздерде өз алдына жеке хандардың пайда болуы; -сыртқы саяси жағдай: солтүстікте-Сібір казактарының қауіп төндіруі, батыста-башқұр, оңтүстікте-Орта Азия хандығы, шығыста-Жоңғар хандығы; -1643 ж.- Орбұлақ өңіріндегі шайқас (қазақ әскерінің жеңісі)
ТӘУКЕ	1680-1718 жж.	<ul style="list-style-type: none"> -қырғыздар мен қарақалпақтардың әскери одақ құруы Жоңғар шапқыншылығын әлсіретті; -Жоңғарлар Жетісу мен Оңтүстік Қазақстанға кірді-бірнеше ұлыстарды жойды және 9 қаланы басып алды (Сайрам, Маңкент, Қарасман және т.б.); -1710 ж. казак жүздерінің құрылтайы өткізілді-Жоңғарларға тойтарыс беру үшін Бөгенбай батырдың басшылығымен біріккен әскердің құрылуы; -1686-1693 жж. 5 әкімшілікті Сібірге аудару, жоңғарларға қарсы әскери одақ құру мақсатымен және қазақ-орыстардың арасында сауда қатынастарының орнауы; саяси жағдайды қалпына келтірді. бөлініп кеткен қазақ жерлерін қайтарып алды; хандық биліктің беделін арттыру үшін бірқатар шаралары; -билер одағы маңызды мүшеге айналды: ішкі және сыртқы саясаттың маңызды сұрақтарының шешілуі (Ұлы жүз-Төле би, Орта жүз-Қазыбек би, Кіші жүз-Әйтеке би); -«Жеті жарғы» заңдар жинағы құрастырылды (жеті жарғы), құқықтық тәртіптің және мемлекеттік құрылымның негізгі принциптерін анықтайды; -Тәукенің басқару кезені тыныштық пен тарихта «Қой үстінде бозторғай жұмыртқалар» кезеңмен ерекшеленді.

7 XVII-XVIII ғғ. екінші жартысындағы Қазақстандағы саяси жағдайлар

7.1 Жоңғар хандығының құрылуы

1-кесте. Жоңғар хандығының білімі

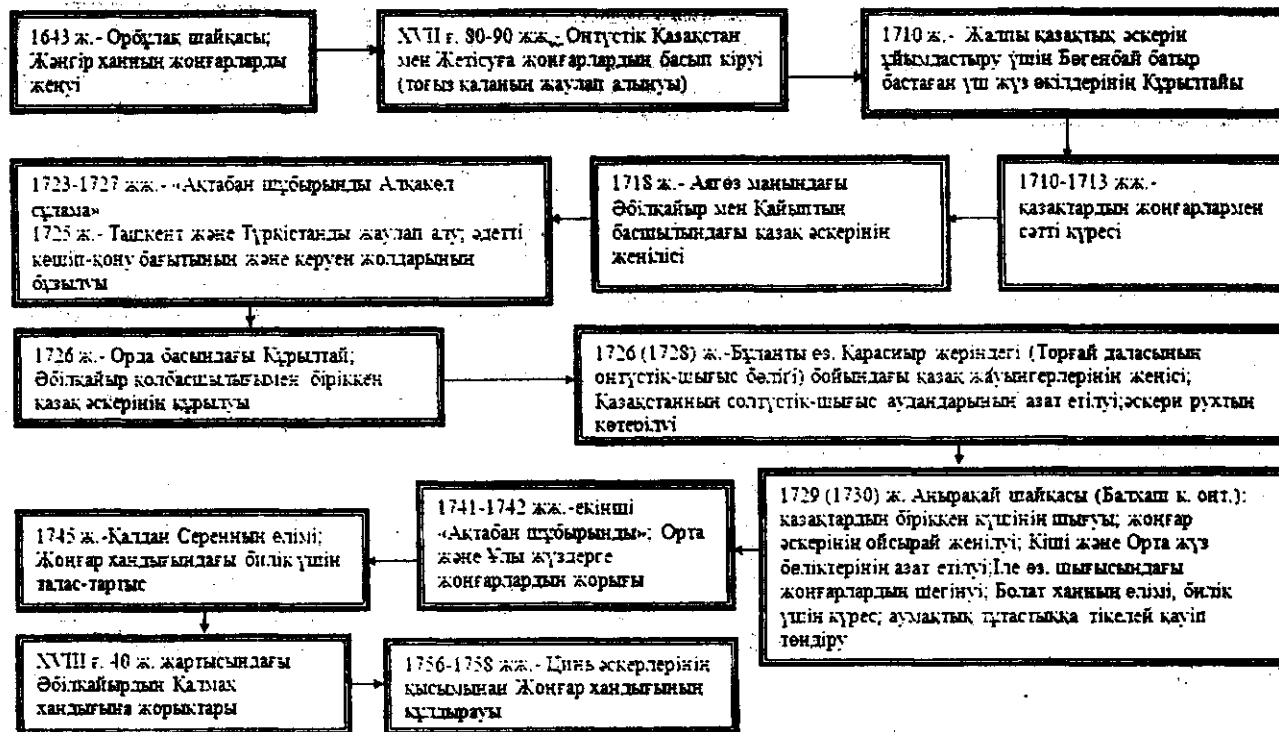
2-кесте. Қазақ жерлеріне жоңғар шапқыншылықтарының себептері

Қазақ жерлеріне жоңғар шапқыншылығының себептері

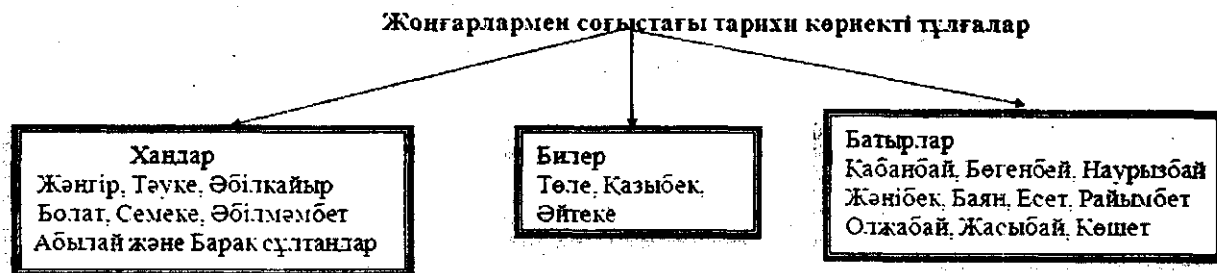

7.2 Қазақ-жоңғар соғыстары

3-кесте. Қазақ-жоңғар соғыстары

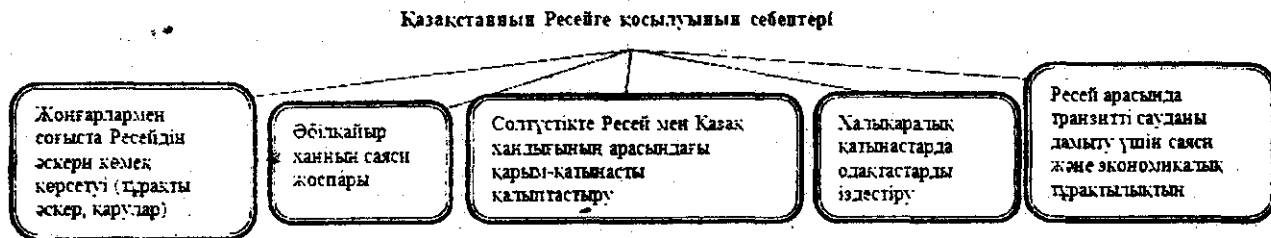
4-кесте. Жоңғарлармен соғыстағы тарихи көрнекті тұлғалар

8 Қазақстанның Ресейге қосылуының басы

8.1 Қазақстанның Ресейге қосылуының себептері

1-кесте. Қазақстанның Ресейге қосылуының себептері

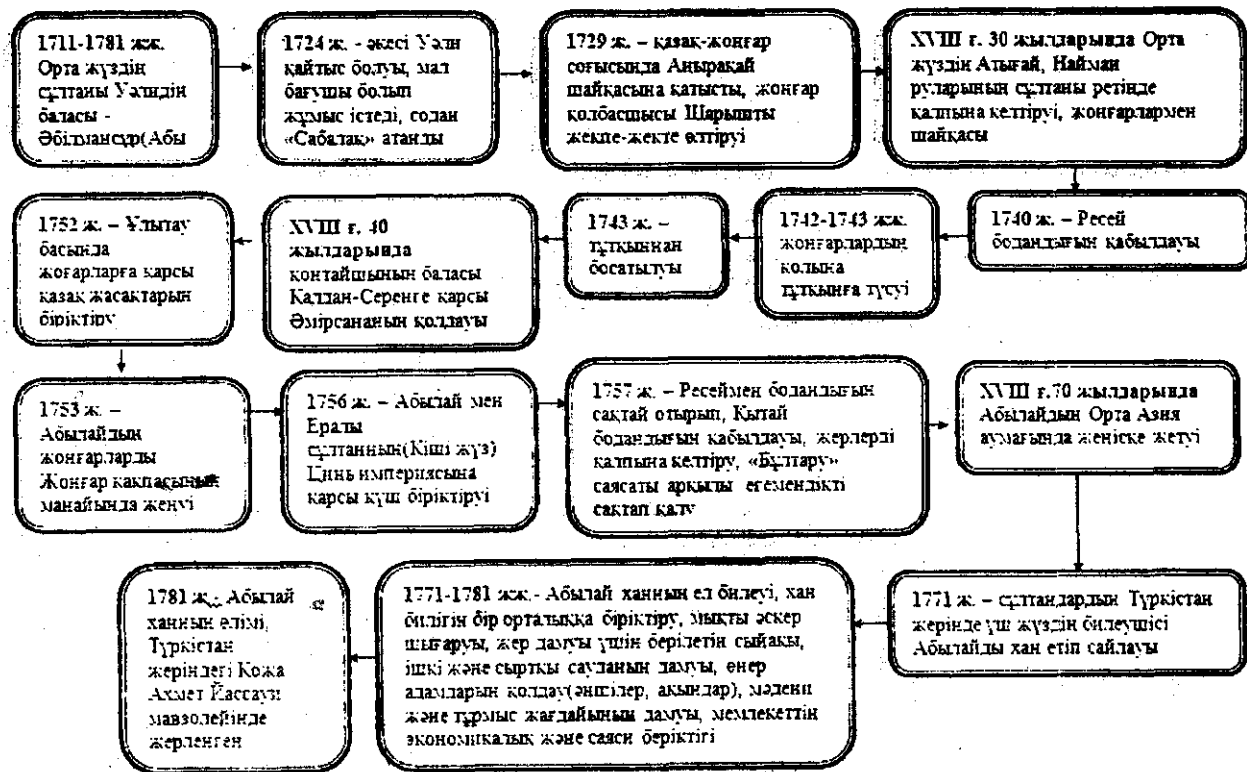
8.2 Ресей билігін қабылдау кезеңдері

2-кесте. Ресей билігін қабылдау кезеңдері

19 ақпа1731ж.	Кіші жүздің Ресейге қосылуы жөніндегі грамотаға Анна Иоаннованың қол қоюы
30 сәуір1731ж.	Сыртқы істер министрлігінің коллегиясы тілші Тевкелевтің басшылығымен қазақ сұлтандарынан ант алу үшін Кіші жүзге елшіліктің келуі
5 қазан 1731 ж.	Майтөбе өңіріндегі Торғай өз. маңындағы Әбілқайырдың қонысына елші Тевкелевтің келуі; Барақ сұлтан және билікті қабылдауға қарсыластармен келіссөздер жүргізу
10 қазан1731ж.	Әбілқайыр ханның және 27 ру старшындарының Ресей билігін қабылдау (Кіші жүздің маңызды емес бөлігі)
10 маусым 1734 ж.	Анна Иоаннованың Ұлы жүздің Ресейге қосылуы туралы грамотаға қол қоюы (Жолбарыс ханның өлтірілуі және бұл өңірдің Ресейден алыс орналасуы бұл процесті тежеді)
Тамыз 1738ж.	Орынбордағы қазақ сұлтандары мен старшындарының съезі, әкім Н. В. Татищевтің ұйымдастырылуы бойынша; Әбілқайырдың Ресейге адалдығын растайтын ант қабылдауы. Оған тағы ұлдары Ералы, Нұралы және 27 Орта жүздің старшындары қатысты
1740 ж.	Орта жүздегі қазақ феодалдарының съезі. Әбілмәмбет, Абылай сұлтан және батырлардың адалдық жөніндегі ант қабылдауы (Орта жүздің аз бөлігі империяның құрамына кірді). «Сібір қазақтарының жарғысының» (1822 ж.) қабылдауы. Кенесары Қасымұлы көтерілісінің жеңілуі империя құрамына кіру процесін тежеді

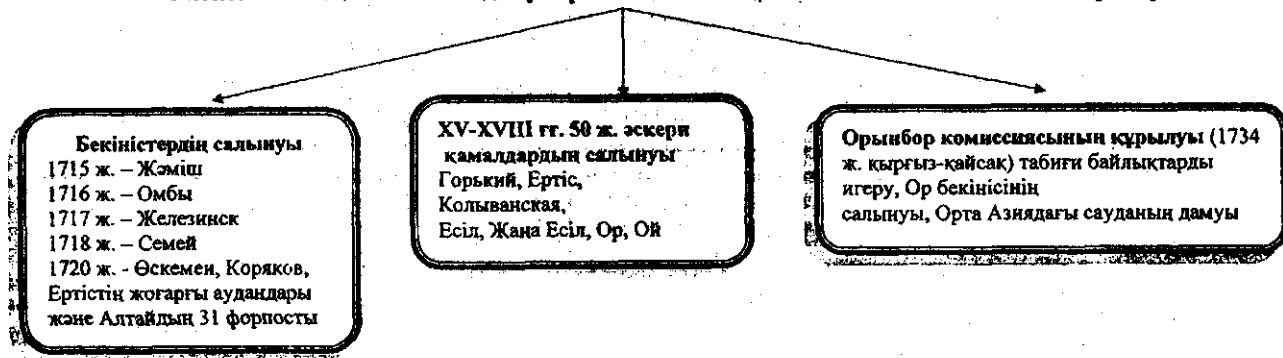
8.3 Абылай ханның қолбасшы, мемлекет қайраткері, ірі тұлға болып қалыптасуы

3-кесте. Абылай ханның қолбасшы, мемлекет қайраткері, ірі тұлға болып қалыптасуы

4-кесте. Экономикалық және саяси дамуы үшін жасалған Қазақстан мен Ресейдегі іс-шаралар

Экономикалық және саяси дамуы үшін жасалған Қазақстан мен Ресейдегі іс-шаралар

9 Қазақстанның Ресейге қосылу кезіндегі ұлт-азаттық қозғалыстары

9.1 XVIII- XIX ғғ. қазақтардың ұлт-азаттық көтерілістері

5-кесте. қалалардың өсуі мен сауданың дамуы

6-кесте. XVIII-XIX ғғ. Қазақ халқының ұлт-азаттық көтерілісі

Көтеріліс	Аумағы жыл дарыс	Көтеріліс сипаты	Себебі, мақсаты, қозғалыс күштері	Маңызды оқиғалар	Нәтижесі	Тарихи маңызы
СЫРЫМ ДАТҰЛЫ	Кіші жүз; 1783- 1797жж.	Отаршыл- дық жер меленуші- лікке қарсы	Себептері -отаршылдық езгінің күшеюі; жер мәселесі жағдайы; хандық биліктің әлсіреуі; жергілікті қысым көрсетулер. Мақсаты -патша тартып алған жерлерді қайтарып алу; жаулаушылықты тоқтату; Нұралы ханның қысымын азайту. Қозғаушы күштері - қазақ шаруалары, старшындар, ру басқарушылары, билер, өздерінің рулық биліктерін жоғалтқандар	- 1785 ж. наурызда жазалаушы отряд старшындары Колпаков пен Понамаревтың басқаруымен көтерілісшілер Ембі өзеніне дейін қуылды. - 1785 ж. маусымда Датұлы әскері Антоновский форпосты мен Сахарная бекінісіне шабуылдады. - 1792 ж. жазында әскери қозғалыстар түгелдей Кіші аумағын алып жатты; - 1792 ж. күзде Сырым Іле қаласында сәтсіз шабуылдан жеңіліс тапты. содан кейін қозғалыс партизандық бағытқа ауысты; Игельстром реформасы хандық биліктің жойылуына мүмкіндік берді; - 1797 ж. Айшуақ сұлтанның басқаруымен Хандық Кеңес құрылды; - 1797ж. тамызда Сырым Кеңес мүшесі болады және көтерілістердің аяқталуын жариялайды.	Көтеріліс жеңілісі: бірлік болмады, отрядтардың әлсіз ұйымдасуы және жер бөлісу құрылымындағы рулық принциптердің басымдылығы 1801ж. 11 наурызда қазақтарға Орал өзенінің оң жағасына өтуге рұқсат берілді.	- Империя аумағында болған ең ірі көтерілістердің бірі; - Ру аралық қарсылықтардың халық жиындарында қауіптілігін көрсетті; - Аймақты отарлау процесі тоқтады.

ИСАТАЙ ТАЙМА НҰЛЫ	Бөкей хандығы 1836 – 1838жж.	Ұлт- азаттық жер иеленуге қарсы	Себептер – жер мәселесінің күшеюі. Салық мәселесінің ауыртпалығы; жаңадан Ресей үкіметінің қамалдар салуы; Мақсаты – Жәңгір хан билігін шектеу, шаруа жағдайын жақсарту, жерді отарлау өзгерту. Қозғаушы күштері – казак шаруалары, патша үкіметінің жарлығымен құқықтарынан айрылған старшындар мен билер.	- 1833-36 жж. Көтерілістің басты алғышарттарының құрылымы; - 1837 ж. 2 қазанда атаман Покатиловтың Исатайды тұтқынға алудың сәтсіздігі және қозғалыстың талқандалуы. - 1837 ж. 15 қазанында Исатай мен Махамбет Өтемісұлының Балқы би Құдайбергенұлының ауылын талқандауы. - 1837 ж. 15 қазанында Исатай Тастөбе деген жерде жеңіліс тапты; - 1838 ж. 12 шілдесінде Ақбұлақ шайқасында Исатай әскері жеңілді, жетекшінің өзі қаза тапты. - 1846 ж. қазанында М.Өтемісұлы өлтірілді.	Көтеріліс жеңілісі; ұжымдасудың әлсіздігі; көтерілісшілердің қарым-қатынасының нашар болуы, жазалаушы отрядтың жақсы қарулануы. Селдары – жылдығы салық тым шектелуі, Ішкі Ордалағы хандық биліктің әлсіреуі.	Ірі ұлт- азаттық көтеріліс.
-------------------------	---------------------------------------	---	--	--	---	-----------------------------------

<p>КЕНЕСАРЫ ҚАСЫМ ҰЛЫ</p>	<p>Барлық Қазақстан, 1837 - 1847жж.</p>	<p>Ұлт-азаттық отаршылдыққа қарсы</p>	<p>Себептері – жер мәселесінің ушығуы, 1822 ж. шыққан реформаға байланысты болды, қазақ рулары мен қазақ әскерлерінің арасындағы соғыс қимылдары, Қокан және Хиуа хандықтарының мәжбүрлі саясаты. Мақсаты – Ресей құрамына кірмеген жерлердің дербестігін сақтап қалу, қазақ жерлерінің жаулануын тоқтату, қазақ халқын қазақ билігінен азат ету Қозғаушы күштері – қазақ шаруалары, старшындар мен билер, қауым мүшелері, көтерілісшілердің халықтық құрамасы.</p>	<p>- 1837 ж. жазында Чириковтың жаулаушы отряды жеңіліс тапты (Кенесарының қол астына Ақмола, Көкшетау, Қарқаралы, Баянауыл округтері енді). - 1837 ж. қарашада Петропавл керуенімен бірге болған Ақтау бекінісінің қазақтарына К.Қасымұлының жасаған шабуылы. - 1838 ж. жазында Кенесары әскері Ақмола бекінісін басып алды. - 1838 ж. аяғы Кенесары әскері Кіші және Орта жүздің көп бөлігін біріктірді. - 1841 ж. Кенесарының хан болып сайлануы. - 1841ж. Қокан хандығымен соғыстың басталуы (Созақ, Жана-Қорған, Желі және Ақмешіт қалалары басып алынды); - 1842 ж. Сотников басқарған сібір әскері. Кенесары ауылын шабуылдады - 1843 ж. Көтерілісшілер мен жаулаушы отрядтар арасында соғыстың басталуы (Бизанов полковниктің басшылығымен);</p>	<p>Көтеріліс жеңілісі: - ру аралық тартыстар, қазақ руларының көтерілісті өз деңгейінде ғана қолдады. - Кенесары әскері екі бағытта соғысты Ресей патшалығына және ортаазиялық феодалхандықтарға (Бұқар, Қокан) қарсы болды.</p>	<p>- Бүкіл Қазақстанды қамтыған отарлық езгіге қарсы бағытталған ең ірі көтеріліс болды. - Ең ірі көтеріліс (20 мың адам).</p>
-----------------------------------	---	---------------------------------------	---	--	--	--

				<p>- 1844 ж. шілдеде көтерілісшілер жағын қолдайтын Ахмет Жантөрин әскері талқандалды;</p> <p>- 1845 ж. орыс әскерлері мен патшаға қызмет ететін, сатқындық жасаған ағасұлтандардың қысымымен Кенесары әскері Сарысу мен Шу өзендеріне дейін ығыстырылды.</p> <p>- 1846 ж. қыста Кенесары әскері Іле өзеніндегі Ұлы жүзді және Алатау маңын, 1847 ж. қырғыз жерін мекендеді.</p> <p>- 1847 ж. көтерілісшілердің Қокан және қырғыз отрядтарымен қақтығысы.</p> <p>- 1847 ж. Кенесары өлімі.</p>		
<p>КӨТІБАР ҰЛЫ ЕСЕТ</p>	<p>Батыс және Оңтүстік Қазақстан 1855- 1858 жж.</p>	<p>Ұлт-азаттық отаршылдыққа қарсы</p>	<p>Себептері – жерлердің тартып алуы, салықтардың көбеюі. Мақсаты – патша үкіметінің отарлық езгісін тойтару. Қозғаушы күштері – қазақ шаруалары, батырлары, билері.</p>	<p>- 1854 ж. ақпанда қазақтарға қарсы - бағытталған барон Врангельдің отряды көтерілісшілерді баса алмады ;</p> <p>- 1855 ж. шілдеде Жантөре сұлтанның әскері талқандалды;</p> <p>- 1858 ж. мамырда көтерілісшілер Созақ, Мерке, Шолақкорған және Жанақорған мен Түркістанды қоршауға алды;</p>	<p>Көтеріліс жеңілуі: ұйымдардың әлсіздігі, феодалдардың сатқындығы</p>	<p>- Қазақ - қырғыз халықтарының бірігіп қозғалуы; Оңтүстік Қаз. Қокан хандығы езгісінен азат ету</p>

				- 1858 ж. кыркүйекте Сан мекенінде Есет батыр әскері түпкілікті талқандалды (тірі қалғандар Жанкожа батырға қосылды).	
ЖАНҚО ЖА НҰРМҰ ХА МЕДҰЛ Ы	Оңтүстік Қазақстан 1856- 1857 жж.	Ұлт-азаттық отаршылдыққа қарсы	Себептері - әскери күштердің салық жинауға бағытталуы, Арал маңындағы қазақтарды бекініс салуға мәжбүрлеп әкету, Хиуа хандығының Сыр қазақтарына билік етуге ұмтылуы.	- 1843 ж. көтерілісшілер Қоқан хандығының Қуандария бекінісін талқандауы; - 1845 ж. Бекіністі қалпына келтіруге барған Хиуа әскері өлтірілді. - 1857 ж. 9 қаңтарында Арықбалық деген жердегі Фитинговтың жазалаушы отрядымен қақтығысы (Жанкожа әскері жеңілді). - 1859 ж. қазақтар Хиуа хандығына қарай ығысты.	Көтеріліс жеңілуі: орыс әскерінің басым болуы, билер мен сұлтандардың сатқындығы, хиуалық, қоқандық, қырғыздардың болжамсыз саясаты, Сырдария езгісіндегі қазақтардың келіспеушілігі.

<p>ОРАЛ және ТОРҒАЙ</p>	<p>Орал және Торғай облыстары</p>	<p>Ұлт- азаттық жер иеленуге қарсы</p>	<p>Себептері – қазақ далаларын отарлаудың күшеюі; Ресей қабылдаған жерді пайдаланудың жаңа заңдары; жаңа бекіністердің салынуы; салықтың көбеюі. Қозғаушы күштері – қазақ шаруалары Жетекшілері – Сейіл Түркебайұлы және Беркін Оспанұлы.</p>	<p>- 1869 ж. көктемде көтеріліс отрядтарының құрылуы; - 1869 ж. мамырдың 6-сы жазалаушы отрядты басқарған фон Штемпель әскері жеңіліске ұшырады; - 1869 ж. наурыз бен маусым аралығында сұлтан, билер мен старшындардың ауылдарына 41 шабуыл жасалды; - 1869 ж. әскери губернатор Н.А. Веревкин басқарған жазалаушы отряды көтерілісшілерді талқандады.</p>	<p>Көтеріліс жеңілуі: көтерілісшілердің ауыз бірікпеуі, бай қоғамының көңіл аудармауы.</p>	<p>«Уақытша жағдайды» қиын жағдайға әкелді.</p>
<p>МАҢҒЫ Ш ДАҚ</p>	<p>Батыс Қазақстан, 1870 ж.</p>	<p>Ұлт- азаттық</p>	<p>Себептері – халықтың саяси құқықсыздығы; адай руына жайылым жерлерді қолдануға тыйым салынуы; салықтың өсуі. Қозғаушы күштері – қазақ шаруалары(әсіресе адай руы), балықшылар және балықпен айналысатын адамдар. Жетекшілері – Иса Тіленбайұлы және Досан Тәжіұлы</p>	<p>- 1870 ж. наурыздың 22-сі пристав Рухиннің отрядымен қақтығыс; - 1870 ж. 2 сәуірі Николаевск қонысы мен Александровск фортын жаулап алды. - 1870 ж. сәуір жазалау отрядтарының көбеюі. көтерілісшілердің жеңілуі.</p>	<p>Көтеріліс жеңілуі: көтерілісшілердің алдын ала ойластырылмауы, бай қоғамының сатқындығы, адай руынан 3 мыңнан астам жаңыны Хиуа жеріне айдауға салды. - шығын орнына 90 мың қой мен 57901 рубль тартып алынды.</p>	

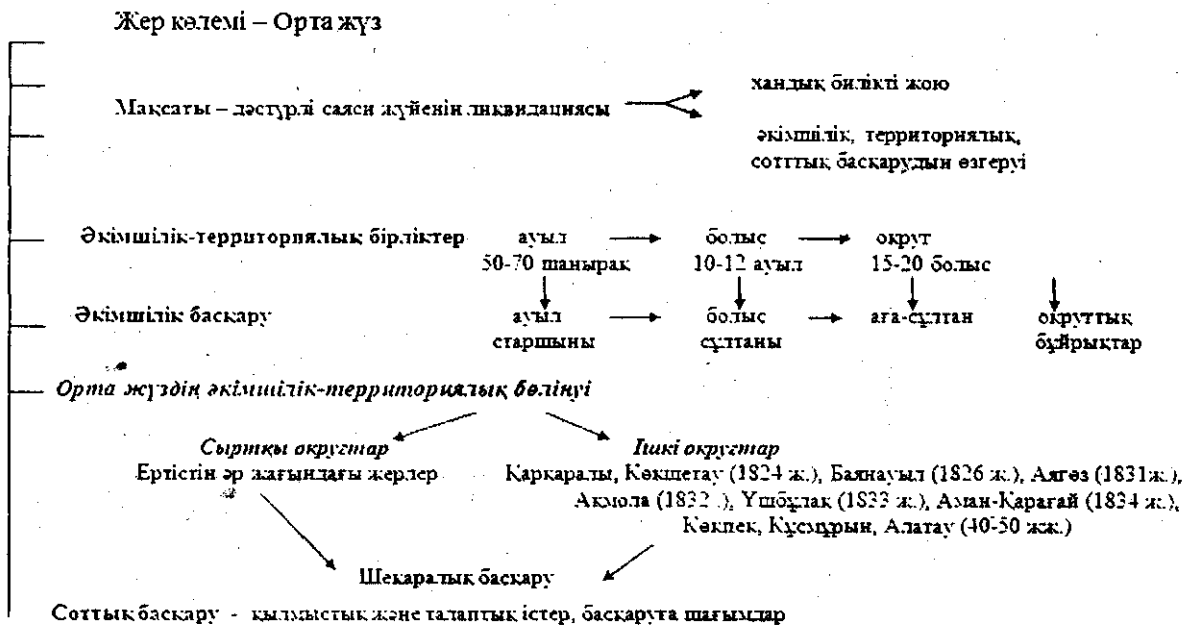
10 Қазақстан XIX ғасырдың басында

10.1 Патшалық Ресейдің XIX ғ. Қазақстандағы реформалары

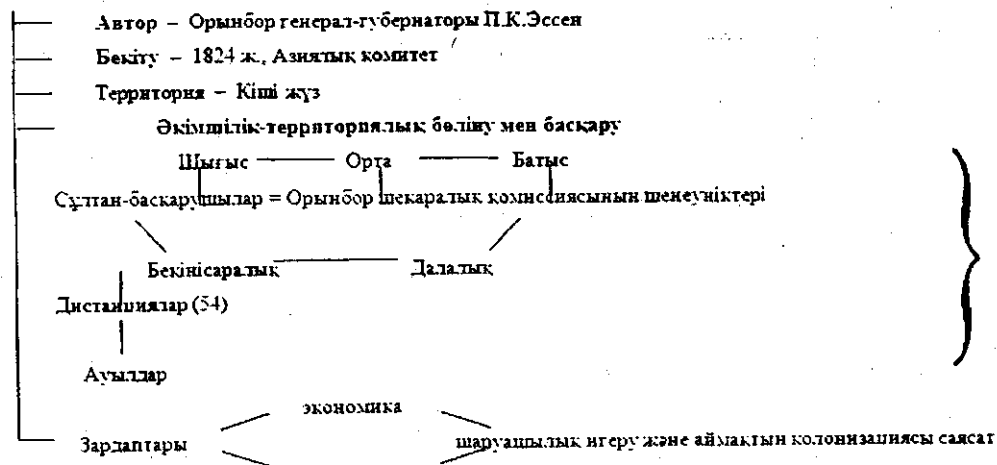
1822 ж. «Сібір қырғыздары» туралы және 1824 ж. «Орынбор қырғыздары» туралы жарғылардың енгізілуі

6-кесте - Орта жүз территориясында «Сібір қырғыздары туралы Жарғының» енгізілуі

Авторы – Батыс Сібірдің генерал-губернаторы М.М.Спераискийдің басшылығымен

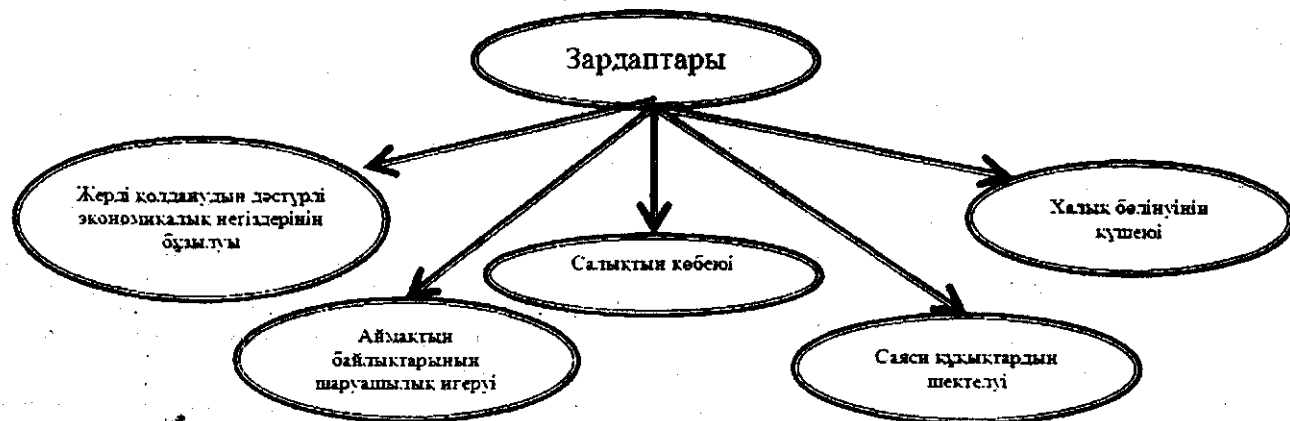
7-кесте. 1824 ж. Кіші жүзде «Орынбор кыргыздары туралы Жарғының» енгізілуі

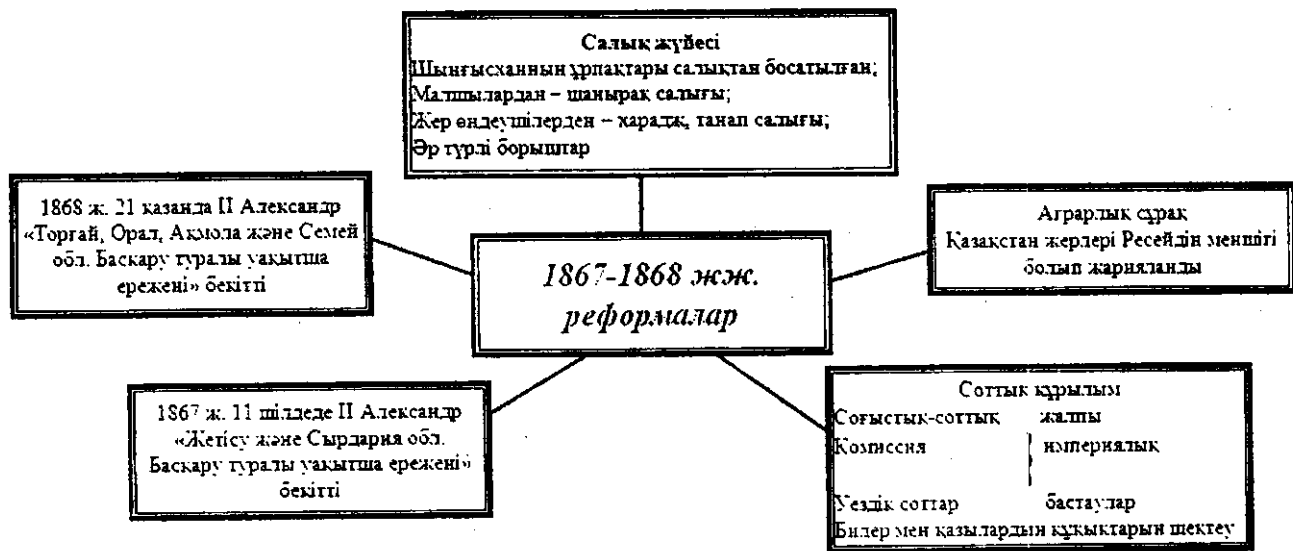

Кіші жүз орталығы
 Орынбор қ. орналасқан
 Орынбор генерал-
 губернаторлығының
 құрамында

10.2 Салық және сот жүйесі, 1867-1868 жж. реформалар бойынша аграрлық сұрақ

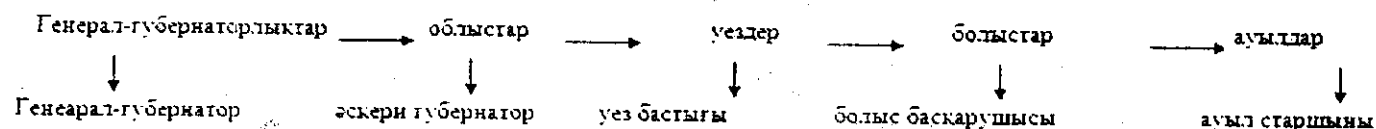
8-кесте. Салық және сот жүйесі, 1867-1868 жж. реформалар бойынша аграрлық сұрақтар

10.3 1868-1868 жж. реформалар: әкімшілік құрылым және басқару

Генерал-губернаторлықтар
9-кесте. Әкімшілік құрылым және басқару

10.4 1886ж. және 1891 ж. реформалар және оның зардаптары

10-кесте. 1886ж. және 1891 ж. Реформалар

1886ж. және 1891 ж. реформалар

Генерал губернаторлар әкімшілік-территориялық бірліктер бастауында

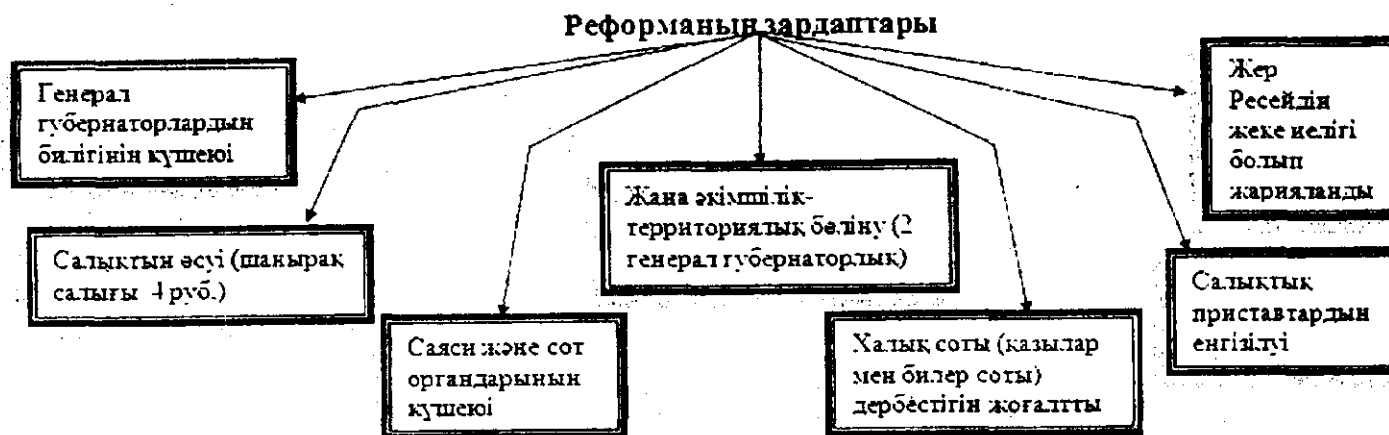
1886 ж. Реформа (2 маусым)

«Түркістан өлкесін басқару туралы Ереже»
Түркістан генерал губернаторлығы
Сырдария обл.
Ферғана обл.
Самарқанд обл.

1891 ж. Реформа (25 наурыз)

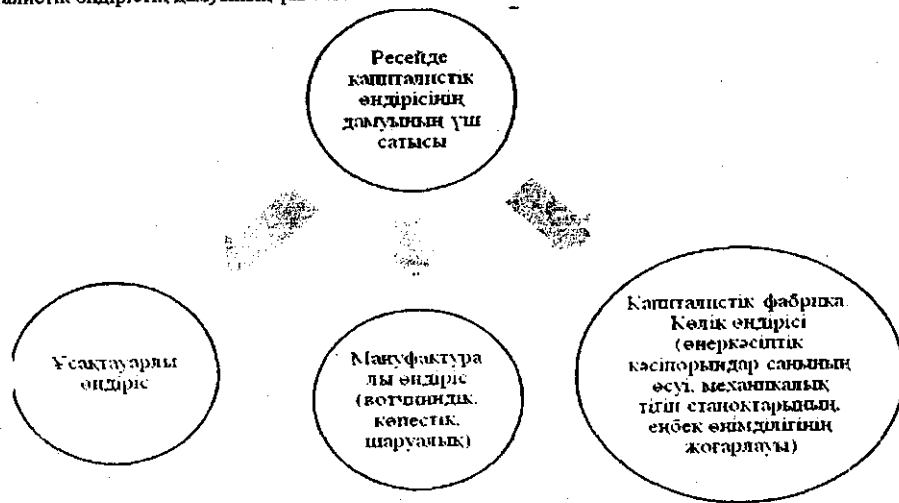
«Ақмола, Семей, Торғай, Жетісу, Орал
облыстарын басқару туралы Ереже»
Дала генерал губернаторлығы (Орталығы Омск қ.)
Ақмола обл.
Семей обл.
Орал обл.
Торғай обл.
Жетісу обл. (1897 ж. Бастап Түркістан өлкесінің
құрамына өтеді)

11-кесте. Реформаның зардаптары

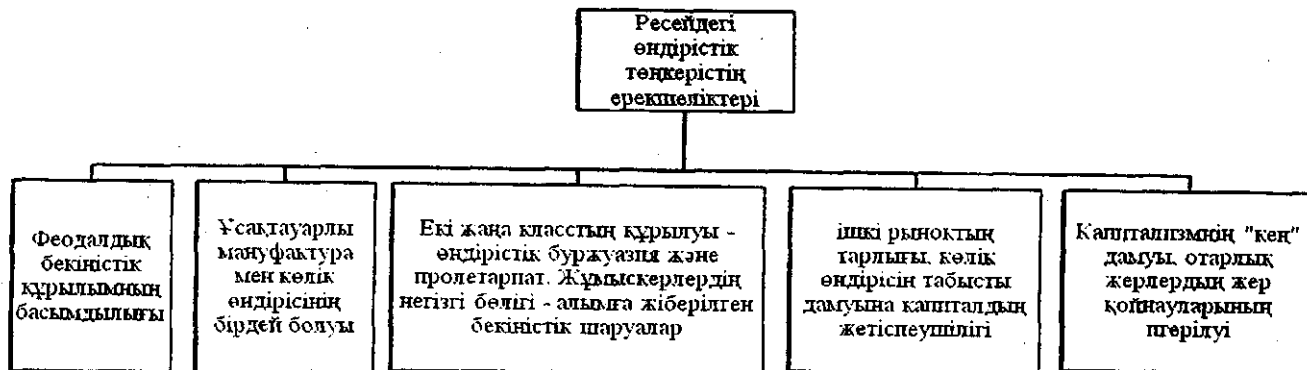

11 XIX ғ. екінші жартысындағы Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық жағдай
1.1 Ресейдің XIX ғ. екінші ширегі – XX ғ. басындағы экономикалық дамуы

12-кесте. Ресейде капиталистік өндірістің дамуының үш сатысы

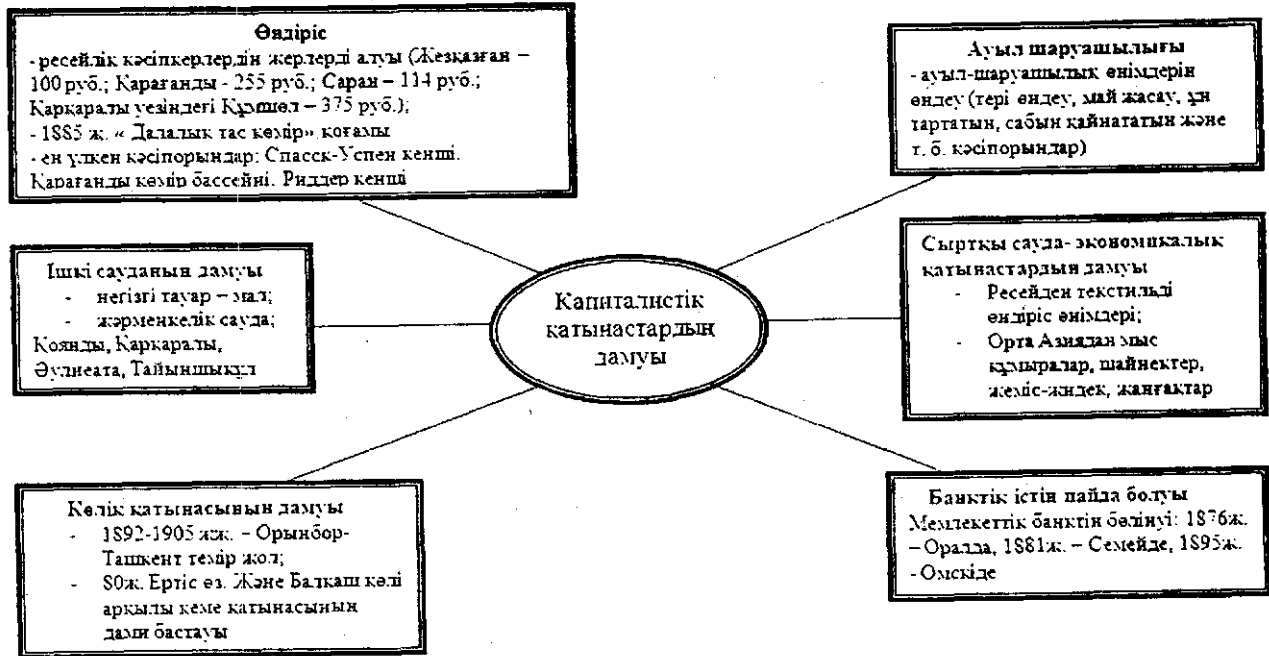

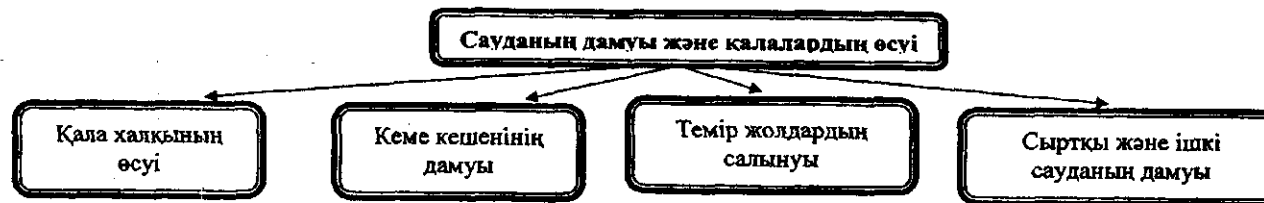
13-кесте. Ресейдегі өндірістік төңкерістің ерекшеліктері

11.2 Қазақстанда капиталистік қатынастардың дамуы

14-кесте. XIX ғ. екінші жартысында Қазақстанда капиталистік қатынастардың дамуы

12 Қазақтан XX ғасырдың басында

12.1 XX ғасырдағы Қазақстанның экономикалық өсуі

15-кесте. XX ғасырдағы Қазақстанның экономикалық өсуі

Өндіріс	Ауыл шаруашылығы	Инфрақұрылымы
<ul style="list-style-type: none"> - шетелдік капиталды әкелу - тау-кен өндірісін дамыту - түсті металдың кен орнын сату: 1986 жылы Зырянов кен орны француздарға берілді; Қарағанды көмір кені, Успендік көмір руднигі және Спасск мыс қорытатын заводы Франциядағы өндірістің Карносына берілді - 1905 жылдан 1913 жылға дейін Қазақстанның кен өндірісі 3730 ден 4596 дейін, ал валюталық өнім - 9,3 тен 55,4 млн. рубль - 1913 жылы – 20 мың жұмыскер 	<ul style="list-style-type: none"> - 1987ж- халықтар арасындағы қазақтардың үлес салмағы - 55,4% - Егін шаруашылығы Шымкентте және Аулие-Ата уезде Сырдариялық облыста (Қапал уезі Жетісу облысында 1910жылы егін шаруашылығымен қазақ шаруашылығы 81%, Вернен 79,3%, Қостанай уезінде -88% айналысты); - Шаруаларды орталық губерниялық Ресейден көшіру үшін Қазақстан мінезін көрсетті; - 1853 жылдан 1905 жылға дейін қазақтарда 4 млн. дес. жер өндірілді, ал 1906-1907 жылы - 17 млн. дес. жетті 	<ul style="list-style-type: none"> <u>Темір жол желісі</u> - 178 км ден 3138 км Сібір темір жолы, 1893 -1895жылы салынды (солт- шығыс Қазақстан районы) - 194 км Рязано- Оралдық магистраль (Батыс Қазақстан); - 1892-1905 жж.- Орынбор-Ташкент теміржол магистралінің ұзындығы 1656 км <u>Сү жолдары</u> -1900 ж. Даму және пайдалану мақсатымен Ертіс өзенінің бассейні – «буксирлік кеме қоғамы» құрылды; - 1900ж. жүкті жеткізу үшін түскен пайда: 538 руб., Семей бойынша -8,058 руб., Омскта-1,266 руб.ден асты

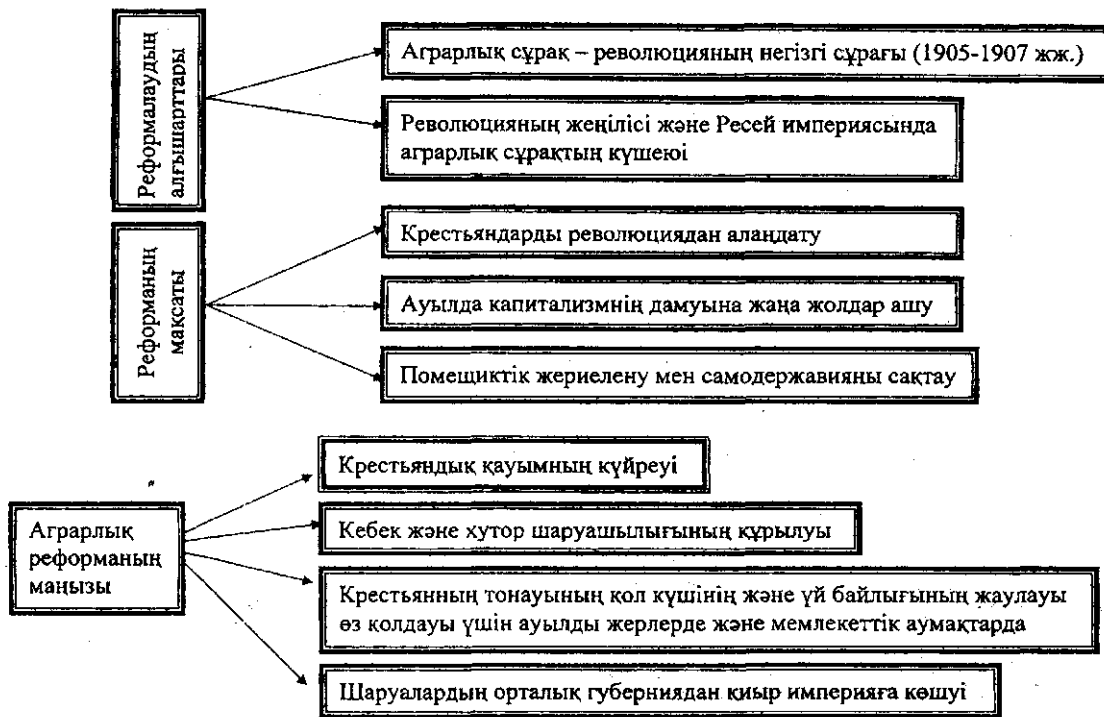
12.2 1905-1907 жж. Ресейдегі революция және оның Қазақстандағы қоғамдық-саяси жағдайға әсері

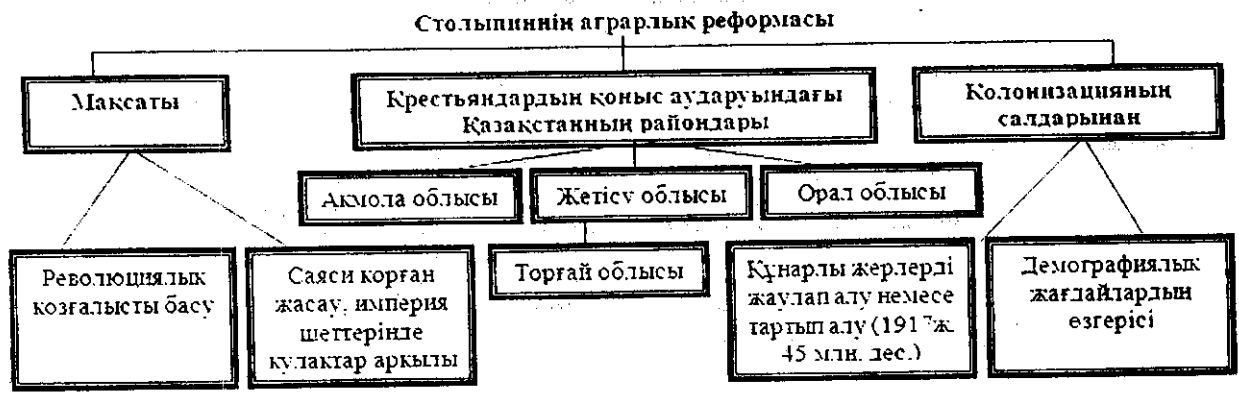
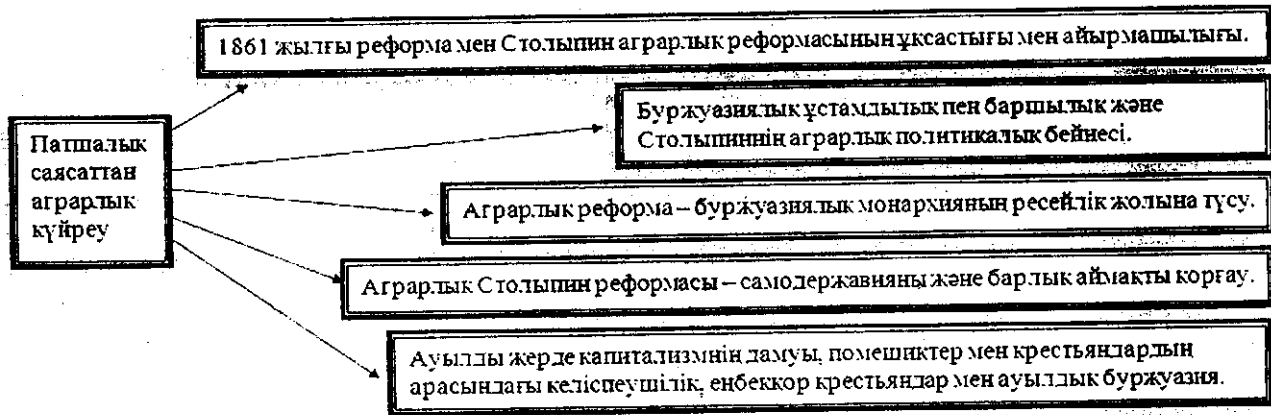
16-кесте. 1905-1907 жж. Ресейдегі революция және оның Қазақстандағы қоғамдық-саяси жағдайға әсері.

Қазақстанда революциялық қозғалыстың дамуы	Саяси көтерілістердің ошақтары	Революцияның тежелуінің себептері	Тарихи мағынасы
<p>- революциялық үйірмелер: «Сібір социал-демократиялық ынтымақтастық», «Капиталға қарсы орыс-қырғыз ынтымақтастығы» (П.Топорнин, Л.Байчагиров);</p> <p>- Патша манифестіне қарсы шыққандар: А.Байтұрсынов, А.Бөкейханов, М.Дулатов және т.б.;</p> <p>- II Госдумадағы сайлау: Ш.Косшығұл-ұлы, Д.Виноградов, И.Голованова және т.б.</p>	<p>- 1905ж. ақпан Түркістан, Перовск және т.б. қалалардағы демонстрация;</p> <p>- 1905 ж. мамыр Верныйда, Қостанайда, Перовскідегі қақтығыстар;</p> <p>- 1905 ж.18-19 қазан Оренбургтағы қақтығыс, ал 25 қазан – Омскіде;</p> <p>- 1905 ж. 16-28 қараша пошта-телеграф жұмыскерлерінің ереуілі;</p> <p>- Орталық Қазақстандағы Өспен руднигіндегі ереуіл;</p> <p>- 1906ж. 3 шілде Семипалатинскідегі қақтығыс;</p> <p>- 1906ж. Қазақстандағы шаруалар қозғалысының көтерілісі (Жаркент, Аулие-Ата, Шымкент уездері)</p>	<p>- жұмыс табының аздығы;</p> <p>- тәжірибенің жетіспеушілігі;</p> <p>- Көшбасшының болмауы</p>	<p>- Халықтың саяси санасын оятуға әсер етті;</p> <p>- Қазақстанның тарихи дамуына әсер етті;</p> <p>- формалау мектебі болды және революциялық көтерілістердің өнегесі жергілікті халық ішінен күресуші жас ұрпақтарды тәрбиеледі.</p>

12.3 Столыпинның аграрлық реформасы: мақсаты және реформалаудың нәтижесі

17-кесте. Қазақстандағы Столыпин реформасының салдары

Қолданылған әдебиеттер тізімі

І.Қазақстан тарихы бойынша оқулықтар мен оқу құралдары

1. Абишев А.К., Евдокимов В.В. Казахстан в древности. - Караганда, 1991.
2. Абылхожин Ж.Б. Очерки социально-экономической истории Казахстана. XX век. - Алматы, 1997.
3. Аманжолов К. Қазақстан тарихы. 1-2 кітап. - Алматы, 2004.
4. Аманжолов К., Рахметов Қ Түркі халықтарының тарихы. 1,2,3-кітап. - Алматы: Білім, 1997.
5. Артықбаев Ж.О. 12 лекций по истории Казахстана. - Астана: Фолиант, 2001.
6. Асфендияров С.Д. История Казахстана. - Алма-Ата, 1993.
7. Абдақимов А. История Казахстана. - Алматы, 2002.
8. Байпаков К.М. История древнего Казахстана. Учебник для 6 класса. - Алматы: Рауан, 1996.
9. Байпаков К.М., Кумеков Б.Е., Пипцулина К.А. История Казахстана в средние века. Учебник для 7-8 классов. - Алматы: Рауан, 1997.
10. Древний Казахстан. Энциклопедия. - Алматы: Аруна, 2005.
11. Ермұханова Х.К. Қазақстан тарихы. Жоғарғы оқу орындарына түсушілерге арналған оқулық-тест. - Алматы, 2005.
12. Жолдасбайұлы С. Ежелгі және ортағасырдағы Қазақстан. - Алматы: Ана тілі, 1995.
13. Зешп Т.В. История Казахстана: Пособие для подготовки к единому национальному тестированию ЕНТ: Учебно-методическое пособие. - Алматы: Зият Пресс, 2005.
14. История Казахстана: белые пятна / Сост. Ж.Б. Абылхожин. - Алма-Ата: Казахстан, 1991.
15. История Казахстана (очерк). - Алматы, 1993.
16. История Казахстана (с древнейших времен до наших дней). В пяти томах. Т. 1-2. - Алматы: Атамұра, 1996-1997.
17. История Казахстана с древнейших времен до наших дней / Под общ. ред. А.Б.Гани, Ж.К.Касымбаева. - Алматы: Уш-Книг, 2003.
18. Калдырқұлова Г.К. История Казахстана: Учеб. пособие. - Алматы, 2003.
19. Кан Г.В. История Казахстана. - Алматы, 2002.
20. Касымбаев Ж.К. История Казахстана: Учебник для 9 классов. - Алматы: Рауан, 1995.
21. Кляшторный С.Г., Султанов Т.И. Казахстан. Летопись трех тысячелетий. - Алматы, 1992.
22. Козыбаев М.К., Козыбаев И.М. История Казахстана: Учебник для учащихся 10 класса. - Алматы: Атамұра, 1997.
23. Кузембайұлы А., Аманжолұлы Е. История Республики Казахстан. - Алматы, 2004.
24. Локтионова О.С., Гребнюк Ю.П. Методические рекомендации для подготовки к ЕНТ по истории Казахстана. - Алматы, 2004
25. Маданов Х. Қазақ халқының арғы-бергі тарихы. - Алматы, 1995.
26. Нурпейсов К., Аяганов Б., Жаксылықов Н. История Казахстана: Учебник для 11 классов. - Алматы: Мектеп, 2004.
27. Рабочая тетрадь для учащихся 10-х классов по истории Казахстана //Сост. Козыбаев М.К., Кунапина К.К. - Алматы, 2003.
28. Рыспаев К. История Республики Казахстан. - Алматы, 2002.

29. Учебное пособие по истории Казахстана с древнейших времен до наших дней. - Алма-Ата, 1992.

II. Қазақстан тарихынан зылыми ізденістер

1. Абусейтова М.Х. Казахское ханство во второй половине XVI в. - Алма-Ата, 1985.
2. Абылгожин Ж.Б. Традиционная структура Казахстана. - Алма-Ата, 1991.
3. Айдаров Г. Язык памятника Кюль-тегину. - Алма-Ата, 1993.
4. Ахипшев К.А. Искусство и мифология саков. - Алма-Ата, 1984.
5. Алма-Ата, 1986., декабрь. Книга-хроника. - Алма-Ата, 1991.
6. Алпысбаев Х.А. Памятники нижнего палеолита Южного Казахстана. - Алма-Ата, 1979.
7. Байпаков К.М. Средневековая городская культура Южного Казахстана и Семиречья в V-начале XIII вв. - Алма-Ата, 1986.
8. Байпаков К.М., Подушкин А.Н. Памятники земледельческо-скотоводческой культуры Южного Казахстана. - Алма-Ата, 1989.
9. Бекмаханов Е.Б. Казахстан в 20-40-е гг. XIX в. - Алма-Ата, 1992.
10. Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. Т. 1-3. М.-Л., 1950.
11. Востров В.В., Муханов М.С. Родоплеменной состав и расселение казахов. - Алма-Ата, 1958.
12. Гумилев Л.Н. Древняя Русь и Великая степь. - М., 1992.
13. Ерофеева И. Хан Абулхайр: полководец, правитель и политик. - Алматы: Санат, 2002.
14. Зайберг В.Ф. Энеолит Урало-Иртышского междуречья. - Петропавловск, 1993.
15. Зыманов С.З. Общественный строй казахов первой половины XIX в. - Алма-Ата, 1958.
16. Златкин И.Я. История Джунгарского ханства. - М., 1983.
17. Исмагулов О. Население Казахстана от эпохи бронзы до современности. - Алма-Ата, 1970.
18. Кадырбаев М.К. Памятники Тасмолинской культуры. - Алма-Ата, 1966.
19. Касымбаев Ж.К. Государственные деятели казахских ханств (XVIII в.). - Алматы, 1999.
20. Касымбаев Ж.К. Казахстан и Китай: караванная торговля. - Алматы, 1997.
21. Кляшторный С.Г., Савинов Д.Г. Степные империи Евразии. - М., 1994.
22. Кумсков Б.К. Государство хымаков IX-XI вв. по арабским источникам. - Алма-Ата, 1972.
23. Маргулан А.Х., Ахипшев К.А., Кадырбаев М.К. Древняя культура Центрального Казахстана. - Алма-Ата, 1966.
24. Мисанов Н.Э. Кочевая цивилизация казахов. - Алматы-Москва, 1995.
25. Медоев А.Г. Геохронология палеолита Казахстана. - Алма-Ата, 1982.
26. Монсеев В.А. Джунгарское ханство и казахи в XVII-XVIII вв. - Алма-Ата, 1991.
27. Назарбаев Н.А. Стратегия становления и развития Казахстана как суверенного государства. - Алма-Ата, 1992.
28. Назарбаев Н.А. В потоке истории. - Алматы, 1999.
29. Назарбаев Н.А. Эпицентр мира. - Астана, 2001.
30. Пшупулина К.А. Юго-Восточный Казахстан в середине XIV - начале XVI вв. - Алма-Ата, 1987.
31. Плетнева С.П. Кочевники средневековья. - М., 1972.

32. Самашев З.С. Наскальные изображения Верхнего Прииртышья. - Алма-Ата, 1992.
33. Султанов Т.И. Кочевые племена Приаралья в XV-XVIII вв. - М., 1972.
34. Таймагамбетов Ж.К. Палеолитическая стоянка им. Ч.Ч. Валиханова. - Алма-Ата, 1990.
35. Тынышпаев М. Великие бедствия. История казахского народа. - Алматы, 1993.
36. Шакарим Кудайбердиұлы. Родословная тюрков, киргизов, казахов и ханских династий. - Алматы, 1990.
37. Эренжес Хара-Даван. Чингизхан как полководец и его наследие. - Алма-Ата, 1992.

Ерте заманнан XX ғасырдың басына дейінгі Қазақстан

тарихынан тест сұрақтары

1.Тасдәуірінің хронологиялық кестесін анықтаныңдар

- *А) 2,5 млн. жыл бұрын-б.з.б. 3 мың.
- В) XII б.з.б.-V б.з.б. мың.
- С) б.з.б. 140 мың-б.з.б. 40 мың
- Д) б.з.б. III-II мың
- Е) б.з.б. 40 мың-б.з.б. 12 мың

2.Палеолиттің хронологиялық кестесін анықтаныңдар:

- *А) 2,5 млн. жыл бұрын-б.з.б. 12 мың
- В) б.з.б. 140-40 мың
- С) б.з.б. 800-140 мың
- Д) б.з.б. V-III мың
- Е) б.з.б. 12-5 мың

3.Неолиттің хронологиялық кестесі

- *А) б.з.б. 5-3 мың
- В) б.з.б. 12-5 мың
- С) б.з.б. III-II мың
- Д) б.з.б. 15-5 мың
- Е) б.з.б. 3-5 ғғ.

4.Мезолиттің хронологиялық кестесі

- *А) б.з.б. 12(10)-5 мың
- В) б.з.б. 8-5 мың
- С) 6-8 ғғ

Д) 2-3 ғғ

Е) 5-12 ғғ

5. Ерте қола дәуірінің кезеңі

*А) б.з.б. 18-16 ғғ

В) б.з.б. 18-8 ғғ

С) 8-18 ғғ

Д) 15-18 ғғ

Е) б.з.б. 18-12 ғғ

6. Қола дәуірінің хронологиялық кестесі

*А) б.з.б. 18-8 ғғ

В) 17-18 ғғ

С) 5-15 ғғ

Д) 6-10 ғғ

Е) б.з.б. 18-12 ғғ

7. Сақ қоғамында жоғарғы билеуші кім болды?

*А) патша

В) гуьмо

С) бек

Д) хан

Е) шаньюй

8. Есік қорғанынан табылған «Алтын адам» қай ғасырға жатады?

*А) б.з.б. V-IV ғғ

В) б.з.б. VIII-VII ғғ

С) IV-V ғғ

Д) б.з.б. III-I ғғ

Е) б.з.б. Х ғ

9.«Андроновтық тарихи-мәдени қоғам» қай дәуірге жатады?

- *А) қола
- В) темір
- С) мыс
- Д) тас
- Е) алтын

10.Ғұн тайпалық одаққа қанша ру кірді?

- *А) 24
- В) 27
- С) 26
- Д) 25
- Е) 5

11.Қашан матриархаттық байланыстан патриархаттыққа ауысу болды?

- *А) қола дәуірінде
- В) темір дәуірінде
- С) тас дәуірінде
- Д) палеолитте
- Е) энеолитте

12.Андронов мәдениетінің археологиялық рәмізін атаныз

- *А) сырға мен салпыншақ
- В) алқа
- С) садақ пен жебелер
- Д) тас тесе
- Е) соқа

13. Орталық Қазақстандағы орта қола дәуірінің қамтыған уақыты

- *А) б.з.б. XV-XIII ғғ
- В) XIII-XV ғғ
- С) б.з.б. X-VIII ғғ
- Д) V-VIII ғғ
- Е) б.з.б. XVIII-VIII ғғ

14. Ең бірінші қоғамдық еңбектің бөлінуі қашан болды?

- *А) қола дәуірінде
- В) тас дәуірінде
- С) темір дәуірінде
- Д) мезолитте
- Е) неолитте

15. «Халықтардың ұлы қоныс аударуы» қашан болды?

- *А) II-V ғғ
- В) VI-VII ғғ
- С) VII-IX ғғ
- Д) б.з.б. V-II ғғ
- Е) I-V ғғ

16. Ғұн билеушісінің титулы?

- *А) шамьюй
- В) патша
- С) қаған
- Д) хан
- Е) император

17. Қай ертеортағасырлардағы мемлекетке Қазақстанда сарай құрылыстары ерекше тән?

- *А) қаңлы
- В) үйсін
- С) сақтар
- Д) ғұндар
- Е) печенегтер

18. Үйсін мемлекетінің территориясы?

- *А) Жетісу
- В) Орал мен Волганың арасында
- С) Шығыс Қазақстан
- Д) Ертіс маңында
- Е) Тобыл өзенінің ауданы

19. «Неолиттік революцияның» мәні

- *А) өндіріс шаруаларының ауысуы
- В) садақтың құрылуы
- С) жазудың таратылуы
- Д) оттың үйкеліспен ашу тәсілі
- Е) барлығы

20. Ғұндардың қазақ халқының этногенезіндегі рөлі

- *А) тілдің түріктендірілуі мен физиологиялық келбеттің монғолдандыруы
- В) европеидтық пішін
- С) үндіевропалық тілдік отбасы
- Д) угро-финдік тілдік отбасы
- Е) тілдің ирандықтануы

21. Азиялық скифтарды Геродот атаған

- *А) сақтарды
- В) үйсіндерді
- С) қаңлыларда
- Д) ғұндарды
- Е) түріктерді

22. Аттиляның державасы

- *А) ғұндар мемлекеті
- В) Қаңлы
- С) Үйсін
- Д) Түрік қағанаты
- Е) Сақтардың тайпалық одағы

23. Сақ қоғамындағы үш топ

- *А) жауынгерлер, абыздар, қоғамдықтар
- В) әскерилер, диканшылар, патшалар
- С) құлдар, патшалар, абыздар
- Д) будундар, патшалар, жауынгерлер
- Е) абыздар, патшалар, жауынгерлер

24. Ахемендітік қайнар көздерінен сақ тайпаларын атаңыз

- *А) тиграхауда, хаомаварга, парадарайя
- В) савроматтар, скифтер
- С) аландар
- Д) роксоландар
- Е) тиграхауда

25. «Ёсію» қорғанындағы археологиялық экспедицияны басқарушыны атаңыз

- *А) Акишев К.А.

- В) Грязнов В.В.
- С) Марғұлан А.Х.
- Д) Байпақов Қ.
- Е) Таймағамбетов Ж.К.

26.Адамның құрылу кезеңдерін атаныз

- *А) homo habilis, homo erectus, homo sapiens
- В) homo habilis, homo sapiens, homo erectus
- С) homo sapiens, homo erectus
- Д) homo sapiens, homo habilis, homo erectus
- Е) homo erectus, homo habilis, homo sapiens

27.Орталық Қазақстандағы ерте, орта және кейінгі қола дәуірінің мәдениеті

- *А) Нулиндік, Атасулық, Беғазы-Дәндібайлық
- В) Беғазындық, Ашысайлық, Кенттік
- С) Кельтиминарлық, Срубтық, Федоровтық
- Д) Алакөлдiк, Дандыбайлық, Ишимдiк
- Е) Атасулық, Беғазындық, Дандыбайлық

28.Қазақстан халқының қола дәуіріндегі антропологиялық түрі болды:

- *А) европоидтықтар
- В) монғолоидтар
- С) негроидтік
- Д) аралас түр
- Е) барлығы

29.Қоланың қорытпасы

- *А) мыс пен қалайы
- В) темір мен қалайы

- С) алтын мен қалайы
- Д) платина мен қалайы
- Е) күміс пен қалайы

30. Арқайым қалашығы орналасқан:

- *А) Шеләбі мен Қостанай облыстарындағы шекарада
- В) Павлодар мен Қарағанды облыстарындағы шекарада
- С) Өскеменде
- Д) Ақмола облысында
- Е) Батыс Қазақстанда

31. «Түрік» этнонимінің бастапқы мағынасы?

- *А) Құлдар деп атанды
- В) Бағындырылған халықтар
- С) Көшпенді тайпалар
- Д) Әскери аристократия
- Е) Одақ тайпалары

32. Қай жылы Истеми қаған Византияға түрік елшілігін жіберді?

- А) 557 ж.
- *В) 568 ж.
- С) 572 ж.
- Д) 586 ж.
- Е) 598 ж.

33. Тізбекте қыпшақ хандығының әлсіреуінің катесін табу?

- А) Хорезмдік бағдарлаудың атақтысы
- В) Қаңлылардың қосылуының нығаюы
- *С) Орыстардың шапқыншылығы

- Д) Өкімет үшін династиялық күрес
- Е) Хорезм шахтардың жаулап алушы жорықтары

34. Дешті-Қыпшақ құрамына қай аймақ кірген жоқ?

- А) Арал маңы
- В) Сырдариялық Оазис
- С) Ертіс маңы
- Д) Каспий маңындағы далалар
- *Е) Жетісу

35. Түргеш қағанатының өмір сүруінің хронологиялық кестесі?

- А) 552-603 жж.
- *В) 704-756 жж.
- С) 603-704 жж.
- Д) 602-756 жж.
- Е) 746-790 жж.

36. X-XI ғасырлардағы қай кесене жоғарғы деңгейдегі архитектураның куәсі болды?

- А) Қарахан кесенесі
- В) Сырлытам кесенесі
- *С) Айша-бibi кесенесі
- Д) Бабаджа-Хатун кесенесі
- Е) Домбауыл кесенесі

37. Қай қаланы «даңқты және әл-ауқатты түрік-чаруқтардың қаласы» деп атады?

- *А) Тараз
- В) Суяб
- С) Баласағұн
- Д) Қоялық

Е) Отырар

38. Монғолдардың Қазақстан территориясында алғашқы көрінуі және олардың алғашқы әскери қақтығысы Хорезмшах Мұхаммедтің әскерімен болды:

А) 1216 ж.

В) 1219 ж.

С) 1224 ж.

*Д) 1218 ж.

Е) 1221 ж.

39. Барлық жаулап алынған территориялар Шыңғысхан ұлдары арасында ұлыстарға бөлінді. Оңтүстік Қазақстан мен Жетісу өтті:

А) Жошыға

*В) Шағатайға

С) Үгедейге

Д) Төлеге

Е) Шыңғысханға

40. Басқақтар-бұл:

А) Батыйдың ұрпақтары

В) Монғол әскерінің басшылары

С) Шыңғысханның ұрпақтары

*Д) Монғолдық салықтарды жинаушылар

Е) Мемлекет басшыларының титулы

41. 1312 жылы Алтын ордада маңызды жайт болды:

А) Берке ханның өлімі

В) Өздерінің монеталарының алғашқы шекімесі

С) Мәскеудегі Тоқтамысқа жорығы

- *Д) Өзбек хан тұсында исламды мемлекеттік дін деп хабарлауы
- Е) Батыс Қазақстанның Ордаға қосылуы

42. Алтын орда қашан жойылды?

- А) XV ғасырдың басында
- В) XIV ғасырдың аяғында
- *С) XV ғасырдың ортасында
- Д) XV ғасырдың аяғында
- Е) XVI ғасырдың басында

43. 1643 жылдағы жоңғарлармен қарсы күрестегі қазақтардың басшысы

- А) Тәуке
- В) Абылай
- *С) Жәңгір
- Д) Тәуекел
- Е) Есім

44. Жоңғария билеушісінің титулы:

- А) хан
- В) сұлтан
- С) патша
- Д) әмір
- *Е) қонтайшы

45. Жоңғар хандығы құрылды ... ғасырда:

- А) XIV ғ.
- В) XV ғ.
- С) XVI ғ.
- *Д) XVII ғ.

Е) XVIII ғ.

46. „Жеті Жарғы“ бұл:

- А) қазақтардың діндік заңдары
- В) Шыңғысханның заңдары
- С) Тамерланның заңдары
- *Д) қазақтардың жай құқығы
- Е) Абылайдың заңдары

47. XVI ғасырдың басындағы қазақтармен Шейбанидтіктердің соғысу себебі:

- *А) Сырдария маңындағы қалалар
- В) Жердік сығылысу
- С) Шейбанидтердің Дешті-Қыпшақта бекітілуі
- Д) Моғолстан
- Е) Мауереннахр

48. 1680-1718 жылдардағы қазақ ханы:

- А) Жәңгір
- В) Қасым
- С) Өбілқайыр
- *Д) Тауке
- Е) Назар

49. XVI ғасырдың 1-ші ширегінде қазақ хандығы күшейді ханның тұсында:

- А) Бұрұндық
- *В) Қасым
- С) Гирей
- Д) Жәнібек
- Е) Махмұд

50.Қасым Шейбаниді қирады... жылы:

- A) 1508 ж.
- B) 1515 ж.
- C) 1534 ж.
- D) 1517 ж.
- *E) 1510 ж.

51.Қырғыздармен одақтаста ойраттармен моғолдармен күреске араласқан хан:

- A) Қасым
- B) Жәнібек
- C) Керей
- *D) Хақназар
- E) Мамұш

52.Қазақстанға 200 жылға кірген Ташкент ханның тұсында:

- A) Хақназар
- *B) Есім
- C) Шығай
- D) Тәуекел
- E) Тәуке

53.Алғашқы қазақ хандары Жәнібек пен Керей династиядан болды:

- A) Хулагтар
- *B) Жошылар
- C) Шайбанилер
- D) Шағатайлықтар
- E) Аштарханидтер

54.Қасым Сайрамды алды... жылы:

- A) 1510 ж.
- B) 1511 ж.
- C) 1512 ж.
- *D) 1513 ж.
- E) 1514 ж.

55.1 млн. қазақтар ханның тұсында болды:

- A) Жәнібектің
- B) Бұрұндықтың
- *C) Қасымның
- D) Мамұштың
- E) Таукенің

56. Хақназар Сібір хандығымен күресу үшін одаққа түсті:

- A) моғол ханы Саид-сұлтанмен
- *B) өзбек ханы Абдаллахпен
- C) Бошақты қоңтайшымен
- D) Үлкен феодалмен Баба-сұлтанмен
- E) Иван Грозныймен

57. Ұлы жүздің тайпаларын атаныз

- A) арғын, найман, керей
- B) тама, адай, алшын
- C) дулат, албан, уак
- *D) шапырашты, жалайыр, қаңлы
- E) қаракесек, шекті, табын

58. Орынбор әкімшілігімен Әбілқайырмен бұрынғы қарым-қатынасты жаңдандыру үшін кім жағдай жасады?

- A) Чебуков

- В) Степанов
- С) Татищев
- *Д) Тевкелев
- Е) Годунов

59. Ұлы апаттың жылдарының “ басталуы:

- *А) 1723 ж.
- В) 1731 ж.
- С) 1916 ж.
- Д) 1905 ж.
- Е) 1913 ж.

60. Орынбор құрылды:

- *А) 1735 ж.
- В) 1714 ж.
- С) 1718 ж.
- Д) 1754 ж.
- Е) 1716 ж.

61. 1748 жылғы Әбілқайыр өлімінен кейін және Нұралыны хан етіп сайлауы Кіші жүзде жағдай қиындады:

- А) Ресей басқаруын ендіру және хандық биліктің жойылуы
- В) қазақтардың отарлық әкімшілік Орынборымен күресі
- *С) 1756 жылы қазақтарға Оралды өтуге тыйым салынды
- Д) Оралдан ресейлік қорғандар құрылды
- Е) барлығы

62. Қабанбай батырдың шыққан руы:

- *А) Қаракерей
- В) Шапырашты

- С) Қанжығалы
- Д) Дулат
- Е) Арғын

63. Қазақтар Ордабасы тауында болған жиявалыстың шешімі:

- *А) Жоңғарлардың шекарасына шығу
- В) Ресейден көмек алу
- С) Шабуылдап жатқан жоңғарларды тоқтату
- Д) Азық-түлік алу
- Е) Жоңғарлардың қауіпті соққысынан аман қалу

64. Игельстром реформасының мәні:

- А) Қазақстанды округтарға бөлу
- В) Би сотын алып тастау
- *С) Кіші жүзде хандық билікті алып тастау талабы
- Д) Орта жүзде хандық билікті алып тастау талабы
- Е) Ұлы жүзде алып тастау талабы

65. Сырым Датұлының көтерілісінің қорытындысы:

- *А) 1801 жылы қазақ рулары Жайықтың оң жағасына өте алады
- В) салықтардан босату
- С) салықтардың өсуі
- Д) қазақ жерлерінің қайтарылуы
- Е) ру арасындағы қақтығысты болдырмау

66. Сырым Датұлының көтеріліс жылдары:

- *А) 1783-1797 жж.
- В) 1773-1775 жж.
- С) 1777-1781 жж.

Д) 1781-1785 жж.

Е) 1795-1799 жж.

67. Абылай ханның билік еткен жылдары:

А) 1748-1786 жж.

В) 1718-1748 жж.

С) 1734-1771 жж.

*Д) 1771-1781 жж.

Е) 1770-1780 жж.

68. 1773 жылдың қазанында қазақтар қорғанды алмақшы болған:

А) Кулагиндық

В) Звериноголовтық

С) Яицтік

Д) Орынбор

*Е) Пресногорьевтік

69. Абылай ханның жерленген жері:

А) Созақта

В) Сығанақта

С) Қоялықта

*Д) Түркістанда

Е) Таразда

70. 1783-1797 жылдардағы көтерілістің мақсаты:

А) Жерлерді қайтару

В) колониалды қамтуларды тоқтату

С) хандық бассыздықтың шектеуі

Д) бұзақылықты тоқтату

*Е) барлығы айтылған

71.1767 жылы Екатерина II Бұхардың саудагерлеріне Қазақстанда рұқсат берді:

А) бос жерді менгеру

В) ақшылдықты

С) еркін жүру

Д) балықты ұстау

*Е) еркін сауданы

72.1822 жылғы Жарлық бойынша ақ кнiзде көтерді:

*А) Аға сұлтанды

В) Ауыл старшинасын

С) Биді

Д) Генерал-губернаторды

Е) Шекарасын бастығын

73.1822 жылғы Жарлық бойынша административтік жүйе баспалдағы енгізiлді:

А) 5

*В) 3

С) 2

Д) 6

Е) 4

74.Бөкей Ордасындағы хандық сарай құрылды:

А) Ақбұлақ

*В) Жаскүс

С) Тас-Төбе

Д) Нарын

Е) Арық-бұлақ

75.1867-1868 жылғы реформа бойынша салықтан босатылды:

- A) билер
- B) байлар
- C) батырлар
- D) дін қайраткері
- *E) шыңғыс ханның тұқымдары

76.1822 жылғы Жарлық бойынша тыйым салды сатуға:

- A) тұзды
- B) астықты
- *C) шарапты
- D) алтынды
- E) мағаны

77.1824 жылғы Жарлық бойынша Кіші жүзде дистанция енгізілді:

- A) 33
- B) 42
- *C) 54
- D) 74
- E) 114

78.1824 жылғы „Орынбор қырғыздары туралы“ Жарлықты құрастырды:

- A) Семенов
- *B) Эссен
- C) Розе
- D) Старков
- E) Кучевский

79.Қасымов көтерілісінің негізгі мақсаттарының бірі:

- А) патшаны тақтан алып тастау
- *В) Қазақстанның колонизациясын тоқтату
- С) Шыңғыс тұқымдары үшін артылықшылықтар алу
- Д) салықтарға қарсы протест
- Е) Батыс-Сібір генерал-губернаторының қызметтен кетуі

80. Исатай Тайманов қайтыс болған жер:

- А) Тастөбе
- В) Орал
- *С) Ақбұлақ
- Д) Жайық
- Е) Волга

81. 1836-1838 жылдардағы Бөкей Ордасындағы көтерілістің басшысы:

- А) Көтібаров
- *В) Исатай Тайманов
- С) Кеңесары Қасымов
- Д) Сырым Датов
- Е) Саржан Қасымов

82. 1848 жылғы Қарқара уезіндегі жәрмеңке:

- А) Бұқтырмандық
- В) Семейлік
- *С) Қоянды
- Д) Астрахан
- Е) Қарағандық

83. Қазақстанда 1-ші жәрмеңке ... ашылды жылы:

- А) 1819 ж.

- В) 1820 ж.
- С) 1821 ж.
- *Д) 1822 ж.
- Е) 1823 ж.

84.Кенесары Қасымов көтерілісінің характері:

- А) халыққа қарсы
- В) феодалдыққа қарсы
- *С) колониалдыққа қарсы
- Д) қоқандыққа қарсы
- Е) хиуаға қарсы

85.Кенесары Қасымов көтерілісінің қозғаушы күші:

- *А) шаруа
- В) диканшылар
- С) старшиндар
- Д) феодалдық-байлық жоғарлары
- Е) барлығы айтылған

86.1842 жылғы Бөкей Ордасындағы көтеріліс басшысы:

- А) Қошайұлы
- *В) Өтемісов
- С) Кенесары
- Д) Көтібарұлы
- Е) Исатай Тайманов

87.1867-1868 жылғы реформаға қарсы көтерілістер облыстарда болды:

- А) Сырдария мен Семей
- В) Жетісу

- С) Ақмола мен Семей
- Д) Сырдария мен Ақмола
- *Е) Орал мен Торғай

88.Сырдарияның төменші жеріндегі көтерілістің басшысы:

- А) Жоламан Тілегішев
- В) Кенесары
- *С) Нұрмұхамедов
- Д) Бекболат
- Е) Исатай мен Махамбет

89.Орыс шаруаларының көшіп-қонуы басталды:

- А) 1731 жылдан
- В) хандық биліктің жойылуынан
- *С) 1867-1868 жылғы реформалардан
- Д) 1890 жылдан
- Е) Столыпин кезінде

90.Петербор келісімі бойынша 1881 жыл:

- А) Қазақстанға әскери қытай жорықтары тоқтатылды
- *В) Орыс-қытай саудасы Қазақстан арқылы басталды
- С) Ресей Қазақстанды Қытайға берді
- Д) Қазақстанға қытайлардың еркін кіруі басталды
- Е) Қазақстанда орыс-қытай әскерлері ағылшындарға қарсы жүрді

* -Дұрыс жауаптың белгісі

Қазақстан тарихының ежелгі ХХ ғғ. басындағы негізгі оқиғалары мен даталары

Уақыт	Оқиғалар
Б.з.б 2,5 млн – 40 мыңжылдық	Ерте палеолит
Б.з.б 40-12 мыңжылдық	Кейінгі палеолит
Б.з.б 12-5мыңжылдық	Мезолит
Б.з.б 5-3 мыңжылдық	Неолит
Б.з.б 3-2 мыңжылдық	Эоолит
Б.з.б XVIII – XVI ғғ.	Ерте қола
Б.з.б XV – XII ғғ.	Орта қола
Б.з.б XII – VIII ғғ. басы	Кейінгі қола
Б.з.б XIII – III ғғ.	Сақ мемлекеттік бірлестіктер
Б.з.б 518 ж	Дария I Ахеменидтік ханның сақтарға қарсы жорығы
Б.з.б 330- 327 ж	Македонскидің Орталық Азияға жорығы
Б.з.б 238 ж	Дахо-массагет тайпасы Парфияндік державасын құрады
Б.з.б III ғғ	Кангар мемлекетінің құрылуы
Б.з.б 209 ж	Хунну державасының құрылуы
Б.з.б 177 ж	Усундік мемлекетінің құрылуы
53 ж	Усун мемлекетінің Үлкенге және Кішіге ыдырауы
55 ж	Хунну мемлекетінің оңтүстікке және солтүстікке ыдырауы
93 ж	Хуннудың шығыс және Орталық Қазақстанға көшуі
375 ж	Ғұндардың батысқа жорығының бастауы
445-453 ж	Аттиланың басқаруы
451 ж	Катулиндік шайқас
552 ж	Түрік қағанатының құрылуы
603 ж	Түрік қағанатының ыдырауы.Батыс түрік және Шығыс түрік қағанаттын құрылуы
656 ж	Қытай әскерінің Жетісуды жаулауы
704- 756 ж	Түркеш қағанаты
751 ж	Талас шайқасы

756 ж	Қарлұқ мемлекетінің құрылуы
840 ж	Қарлұқ мемлекетінің қаған деп жариялауы
VIII ғғ	Бірінші қыпшақтың ескертілуінің қайнар көзі
870-950	Әбу-Насыр Әль-Фараби
IX- XI ғғ	Қымақ мемлекеті
IX- XI ғғ	Отыз мемлекеті
X- XII ғғ	Қыпшақ мемлекетінің гүлденуі
942-1210 ж	Қараханид мемлекеті
1007 ж	Керейлердің христианды қабылдауы
1069 ж	Жүсіп Баласағұнның «Құтты білігі»
1141 ж	Қиданның Жетісуды жаулауы
XI ғғ аяғы – 1167 ж	Қожа Ахмет Яссауи
1206 ж	Монғол империясының құрылуы
1219-1224 ж	Монғолдардың Қазақстан және Орта Азия территориясын жаулап алуы
1243 ж	Ұлы Ұлыстың құрылуы
1312 – 1357 ж	Өзбек хан мен Жәнібек ханның билік етуі
1312 – 1357 ж	Ұлы Ұлыстың гүлденуі
1346 ж	Моғолстанның құрылуы
1368-1376 ж	Орыс ханның билік етуі
1380-1395 ж	Тоқтамыс ханның билік етуі
1391 ж	Орталық Қазақстан арқылы Тимурдың Поволжьеге жорығы
1395 ж	Терек өзеніндегі шайқас. Тоқтамыстың жеңілуі
1419 ж	Едіге бидің өлімі. Ұлы Ұлыстың ыдырауы
1428-1468 ж	Өбілқайыр ханның билік етуі (Көшпелі өзбектер мемлекеті)
1459-60 ж	Жәнібек пен Керейдің Батыс Моғолстанға қоныс аударуы
1465-66 ж	Қазақ хандығының құрылуы
1469-1470 ж	Дешті Қыпшақтың билігі қазақ хандарына өтуі
1511-1518 ж	Қасым ханның билік етуі
1499-1551 ж	Мұхаммед Хайдар Дулати
1538-1580 ж	Хақ-Назар ханның билік етуі
1555-1607 ж	Қыдырғали Қасымұлы Жалаири

1586- 1598 ж	Тәуекел ханның билік етуі
1598 ж	Қазақ хандығына Ташкенттің қосылуы. Сібір хандығының ыдырауы
1598- 1628 ж	Есім ханның билік етуі
XVII ғғ. басы	Солтүстік Қазақстанда қалмақтардың келуі
1635 ж	Жоңғар хандығының құрылуы
1643- 1652 ж	Жәңгірдің билік етуі
1643 ж	Орбұлақ шайқасы
1680 – 1715(1718)ж	Тәукеің билік етуі. «Жеті жарғы» заңдар жинағының қабылдануы
1710 ж	Ордабасыда қазақ құрылтайы
1718 ж	Арыс және Аягөзде қазақтардың шайқаста жеңілуі
1723- 1727 ж	«Ақтабан шұбырынды»
1729 ж	Анырақай шайқасы
1731 ж	Ресей протектордың қабылдағының бастамасының бөлігі
1739-1771 ж.	Әбілмәмбет ханның басқарушылығы
1748 ж.	Әбілқайыр ханның өлтірілуі
XVIII ғ. 50-60	Сұлтан Абылайдың күшеюі
1756-1757 ж.	Қазақстанды Қытай жаулап алуы
1771-1781 ж.	Абылай ханның басқаруы
1773-1775 ж.	Қазақ халқының Е.Пугачев көтерілісіне қатысуы
1775-1776 ж.	Көзге көрінбегіштің қозғалысы
1783-1797 ж.	Сырым Датұлы астындағы қозғалыс
1784 ж.	Ташкенттің қазақ хандығынан бөлінуі
XVIII –XIX ғ. аяғы	Қоқандықтар мен хивиялықтардың Оңт.Қазақстанды жаулап алуы
1801 ж.	Бөкей хандығының құрылуы
1803-1846 ж.	Махамбет Өтемісұлы
1806-1879 ж.	Құрманғазы Сығырбайұлы
1822 ж.	«Сібір қырғыздарының жарғысы»
1824 ж.	«Оренбург қырғыздарының жарғысы»
1824-1836 ж.	Жоламан Тіленшіұлы мен Саржан Қасымұлының қозғалысы
1827-1896 ж.	Сүйенбай Аронұлы

1835-1865 ж.	Шоқан Уалиханов
1832 ж.	Ақмола бекінісінің негізі
1836-1838 ж.	Бөкей хандығының көтерілісі
1837-1847 ж.	Кенесары Қасымұлы басқаруындағы қазақ халқының құтқарушы соғысы
1841-1889 ж.	Ыбырай Алтынсарин
1845-1904 ж.	Абай Құнанбайұлы
1853-1931 ж.	Шәкәрім Құдайбердіұлы
1853 ж.	Орыс әскерінің Ақ- Мешітті алуы
1854 ж.	Верныйдың нығайту негізі (Алматы қ.)
1864 ж.	Қазақстанды жаулап алудың аяқталуы
1867-1868 ж.	«Басқару туралы жағдай»
1867-1868 ж.	Қазақстанның Ресей құрамына кірудің заңды бекітілуі
1868-1873 ж.	Батыс Қазақстанның коллонияғ қарсы көтерілісі
1870-1937 ж.	Әліхан Бөкейханұлы
1873-1937 ж.	Ахмет Байтұрсынұлы
XIX ғ. Аяғы	Қазақстанға орыс шаруалар көшуінің басталуы
1881-1883 ж.	Ұйғыр мен дунғандардың Жетісуға орын ауыстыруы
1885-1937 ж.	Міржақып Дулатұлы
1891 ж.	Қазақстандағы әкімшілік реформа
1893-1937 ж.	Мағжан Жұмабайұлы
1904 ж.	Қазақстанға орыс шаруаларының жаппай қоныс аударылуының басталуы
1905 ж.	Қарқаралық өтініш. Оралдағы бірінші жалпықазақ съезі.
1906 ж.	Семипалатинсктегі екінші жалпықазақ съезі
1909 ж.	«Оян қазақ» жинағының бастап шығарылуы
1911 ж.	«Айқап» журналының бастап шығарылуы
1913 ж.	«Қазақ» газетінің бастап шығарылуы
1916 ж.	Ұлт-азаттық соғыс
1917 ж.	«Алаш» партиясының құрылуы

Оқу басылымы

**Даниярова Айнагүль Есімсейітовна
Тлеугабылова Қайр Самигүлловна
Әбдірахманова Ардақ Аманбековна
Огольцова Елена Геннадиевна
Нурлигенова Зауреш Нуркеновна**

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ

**Көне заманнан XX ғасырдың басына дейінгі Қазақстан тарихының материалдары
(кестелер мен сызбалар түрінде)**

Редакторы Сагадиева Қ.К.

31. 03. 2004 ж. берілген № 50 мемлекеттік баспа лицензиясы.
Басуға қол қойылды 01.07.2010. Есептік баспа табағы 5,7. Пішімі 60х90/16.
Таралымы 200 дана. Тапсырыс 4595.
ҚарМТУ баспасы, 100027. Қарағанды, Бейбітшілік бульвары, 56.